

Studentenes vurdering av førskolelærerutdanningen – resultater fra StudData

Andreas Skjøsberg og Joakim Caspersen

Juli 2009

Forord

Temaet i denne rapporten er førskolelærerstudenters vurdering av utdanningen og egen studieadferd. I tillegg belyses noen bakgrunnskjennetegn ved studentene, som alder, omsorgsansvar og tidligere utdannings- og yrkeserfaring, samt deres utdannings- og yrkesplaner etter endt utdanning.

Å spørre studenter om å vurdere sin egen utdanning, og bruke studenttilfredshet som ett av flere mål på kvalitet på utdanningen, er for det første å spørre ”de som vet hvor skoen trykker”. Samtidig er det ikke sikkert at studenter som ikke er uteksaminert ennå er de best egnede til å vurdere kvaliteten og relevansen av utdanningen de er i ferd med å avslutte. Det er en forholdsvis ny aktivitet å bruke studentenes egen vurdering av utdanningen som en indikator på utdanningskvalitet, spesielt deres tilfredshet (Terum & Mastekaasa 2006). Samtidig virker det lite tilfredsstillende å avskrive studentenes vurderinger helt og holdent som et grunnlag for evaluering av utdanningen. Analysene som presenteres her bør inngå som en av flere kilder til kunnskap om utdanningens kvalitet.

Rapporten er utarbeidet på oppdrag fra Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT). Vurderingene er hentet fra StudData. StudData er en longitudinell spørreskjemaundersøkelse som følger tre kull profesjonsstudenter ved elleve høgskoler og universitet gjennom utdanningen og ut i arbeidslivet. I denne rapporten sammenlignes vurderinger gjort blant studenter ved fire ulike førskolelærerutdanninger. Studentene i denne rapporten var i 2007 i sitt tredje studieår.

Rapporten er utarbeidet av vitenskapelig assistent Andreas Skjønsberg og stipendiat Joakim Caspersen, under veiledning av prosjektleder professor Jens-Christian Smeby. Skjønsberg har utført hoveddelen av arbeidet. Takk til professor Lars Gulbrandsen for viktige innspill i forbindelse med utarbeidelsen av rapporten.

Senter for profesjonsstudier, juli 2009

Lars Inge Terum

Professor/senterleder

Sammendrag

I denne rapporten er førskolelærerstudenters vurderinger av førskolelærerutdanningen analysert. Undersøkelsen rapporten bygger på er en spørreskjemaundersøkelse foretatt blant studenter som i 2007 var i sitt tredje studieår. Vi har sammenlignet førskolelærerutdanninger ved fire forskjellige læresteder: Høgskolen i Volda, Høgskolen i Oslo, Høgskolen i Bergen og Høgskolen i Bodø. Datamaterialet bygger på StudData-undersøkelsen som gjennomføres og ledes av Senter for Profesjonsstudier ved Høgskolen i Oslo¹.

Bakgrunnsopplysninger viser at Høgskolen i Bodø har det høyeste aldersgjennomsnittet blant førskolelærerutdanningene i materialet. Over halvparten av studentene i Bodø er over 30 år. I tillegg har nesten 70 prosent omsorg for barn, noe som er mer enn 3 ganger høyere enn blant førskolestudenter i Oslo.

Det er lite som tyder på at mange førskolelærerstudenter planlegger en annen karriere enn førskolelæreryrket. Bare hver femte førskolelærerstudent tror de kommer til å arbeide med noe annet om 10 år. Hele 6 av 10 tror at de innen 10 år har tatt videreutdanning. Videre undersøkelser viser at de fleste førskolelærerstudenter som tenker seg å ta videre utdanning ikke vil forlate yrket, men fortsette som førskolelærere.

Førskolelærerstudentenes studiestrategier ved Høgskolen i Bodø skiller seg fra andre førskolelærerstudenter ved at de bruker mindre tid på undervisning og organiserte studieaktiviteter, men mer tid på selvstendige studieaktiviteter og betalt arbeid. At Bodø-studentene bruker mer tid enn de andre studentene på betalt arbeid synes ikke å gå ut over tidsbruken til studier. Studenter ved Høgskolen i Bodø oppgir også at de har en mer aktiv studieadferd enn de andre lærestedene.

Samlet sett synes det som at studenter ved Høgskolen i Oslo og Bergen er mest fornøyd med utdanningen. Bodø-studentene er derimot fornøyd med praksisdelen og betydelig mer fornøyd med veiledning og veiledere enn førskolelærerstudenter ved de andre lærestedene.

På mer konkrete spørsmål som omhandler undervisningen kommer det frem at studentene i Oslo er relativt lite fornøyd med lærerne når det gjelder å få konstruktive tilbakemeldinger på innleverte arbeider. Studentene ved Høgskolen i Volda skiller seg ut ved å være minst fornøyd med forhold rundt studiene, som sosialt miljø, og arbeidsbelastningen, som de mener er noe for hard.

Førskolelærerstudentene er ganske enig i at teoretisk kunnskap i praksisopplæringen er av stor verdi og at teoretisk kunnskap er en forutsetning for god yrkesutøvelse. Høgskolen i Bodø skiller seg ut ved å ha en stor andel studenter som er uenige i at teoriundervisningen har liten verdi for den fremtidige yrkesutøvelsen, mens de samtidig svarer at praksis bør styrkes på bekostning av teoriundervisningen.

¹ www.hio.no/studdata

Datamaterialet som omhandler kompetanse tyder på at førskolelærerstudenter er godt fornøyd med den teoretiske kompetansen og den relasjonelle kompetansen de har opparbeidet seg gjennom studiene. Førskolelærerstudenter er mer uenig om den praktiske kompetansen. Med ferdighetene "lederevne" spesielt, men også "evne til å ta ansvar og fatte beslutninger", "evne til å tenke nytt" og "evne til å ta initiativ", opplever førskolelærerstudentene et relativt stort sprik mellom det de oppgir at utdanningen bør vektlegge og hva de mener at de faktisk har tilegnet seg.

Innhold

1.	Innledning.....	7
1.2	Førskolelærere sammenlignet med andre grupper	7
1.3	Bakgrunnsinformasjon om StudData	9
1.4	Sammenligning mellom læresteder	10
1.5	Svarskalaer og analysemetoder	10
1.6	Rapportens oppbygging	11
2.	Bakgrunnsopplysninger	13
2.1	Alder	13
2.2	Omsorg for barn	14
2.3	Tidligere høyere utdanning	14
2.4	Tidligere arbeidserfaring	15
2.5	Samlet vurdering av bakgrunnsinformasjon.	15
3.	Om 10 år.....	16
4.	Studieadferd	18
4.1	Tidsbruk.....	18
4.2	Studiestrategi	19
4.2	Oppsummering studieatferd	21
5.	Generelle vurderinger av utdanningen	22
5.1	Samlet vurdering av utdanning og praksisdel	22
5.2	Om studentene har vurdert å slutte	23
5.3	Utdanningsvalg.....	23
6.	Vurdering av undervisningen	25
6.1	Forhold til lærere.....	25
6.2	Undervisningen	26
6.3	Teori og praksis.....	27
6.4	Forhold til forskning	28
6.4	Forhold rundt studiene	28
6.5	Oppsummering undervisning	30
7.	Vurdering av praksis.	32
7.1	Forberedelse til praksis	32
7.2	Veiledning og veiledere.....	33

7.3	Sammenhengen mellom teori og praksis i praksisopplæringen	34
7.4	Andre erfaringer fra praksis	36
7.5	Oppsummering vurdering av praksis	37
8.	Kompetanse.....	38
8.1	Teoretisk kompetanse	38
8.2	Praktisk kompetanse	40
8.3	Relasjonell kompetanse	41
8.4	Oppsummering kompetanse	42
	Litteraturliste:.....	44

1. Innledning

Den foreliggende rapporten gir en analyse av førskolelærerstudenters vurdering av utdanningen sin. Rapporten er utarbeidet på oppdrag av Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT), og er en del av grunnlaget for evalueringen av førskolelærerutdanningen som NOKUT foretar.

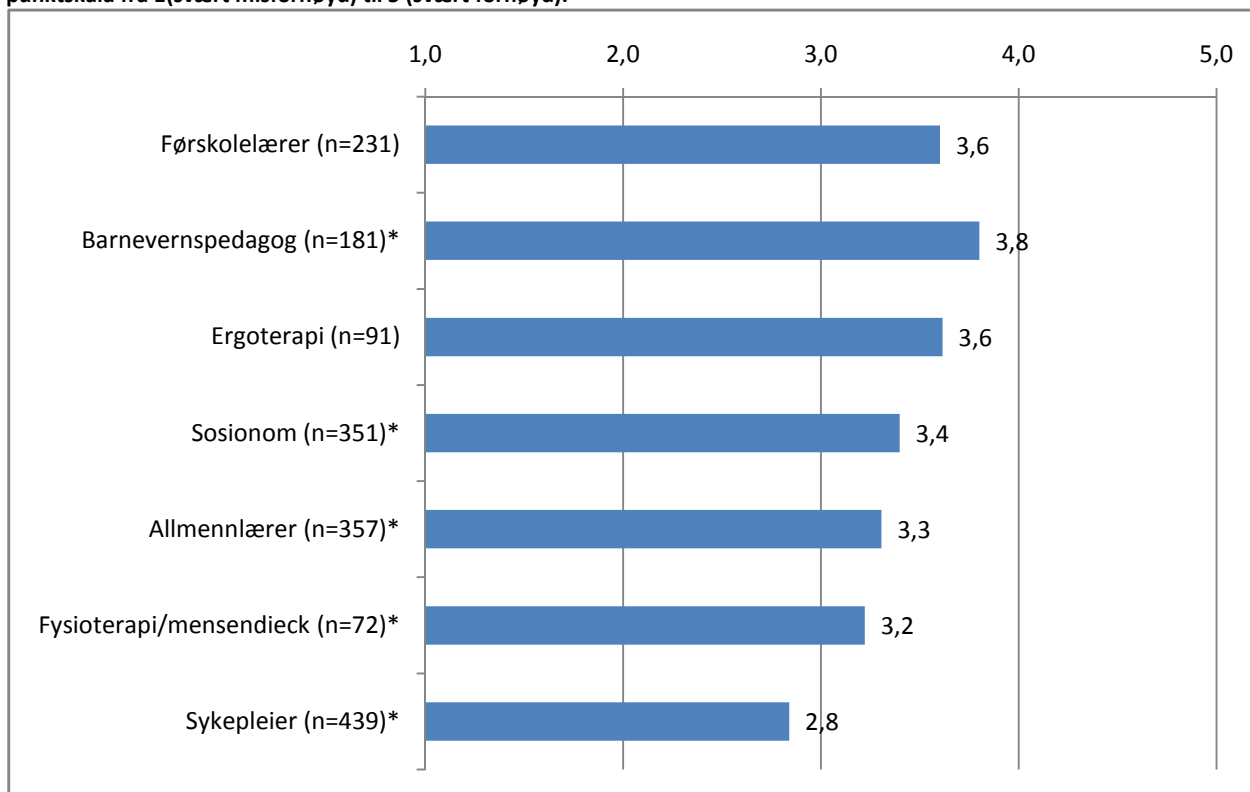
Førskolelærerutdanningene i Norge har et stort ansvar og gjør et viktig arbeid. De skal sørge for kompetente og dyktige førskolelærere til arbeidslivet, primært barnehagene. Institusjonene har frihet innenfor rammeplanen (Rammeplan for Førskolelærerutdanningen 2003), og kan velge hvordan de vil slå sammen og organisere studiet. Å sammenligne førskolelærerstudentenes oppfatninger av utdanningen de har gått gjennom ved forskjellige utdanningssteder blir dermed et grunnlag for å sammenligne forskjellige organiseringsformer.

Rapporten inneholder sammenligninger mellom førskolelærere på fire forskjellige utdanningssteder (Høgskolen i Oslo, Høgskolen i Bergen, Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Volda). Dette er bare et lite utvalg av de førskolelærerutdanningene som inngår i den totale evalueringen av førskolelærerutdanningen som NOKUT gjennomfører (20 førskolelærerutdanninger evalueres). De fire høgskolene kan sees som et uttrykk for variasjoner som finnes innen førskolelærerutdanninger i Norge, med både storby (Oslo) og mindre distriktssteder (Volda) representert, forskjellig sammensetning i alder og bakgrunn, og, som det kommer frem i rapporten, forskjellig erfaring og tilfredshet med studienes deler og sammensetning. Forskjellene mellom de fire utdanningsstedene må forstås som et uttrykk for mulige variasjoner mellom utdanningssteder mer generelt. Hensikten med rapporten er å presentere et datamateriale som kan danne grunnlag for å stille en del spørsmål og dermed kunne tjene som grunnlag for videre arbeid med evalueringen og kvalitetsutviklingen av førskolelærerutdanningen.

1.2 Førskolelærere sammenlignet med andre grupper

Et spørsmål man kan stille seg er om førskolelærere skiller seg fra andre utdanninger på høgskolene. Det er ikke lagt vekt på dette i analysene i de senere kapitlene, men i figur 1.1 og 1.2 presenteres gjennomsnittet på henholdsvis et spørsmål om total tilfredshet med studiene og et spørsmål om total tilfredshet med praksisdelen av studiene. Førskolelærere sammenlignes med barnevernspedagog-, ergoterapeut-, sosionom-, allmennlærer-, fysioterapi/mensendieck- og sykepleierstudenter (for mer om datamaterialet, se avsnitt 1.3).

Figur 1.1. Gjennomsnitt på total tilfredshet med studiene for førskolelærerstudenter, sammenlignet med barnevernspedagog-, ergoterapeut-, sosionom-, allmennlærer-, fysioterapi/mensendieck- og sykepleierstudenter. 5-punktskala fra 1(svært misfornøyd) til 5 (svært fornøyd).

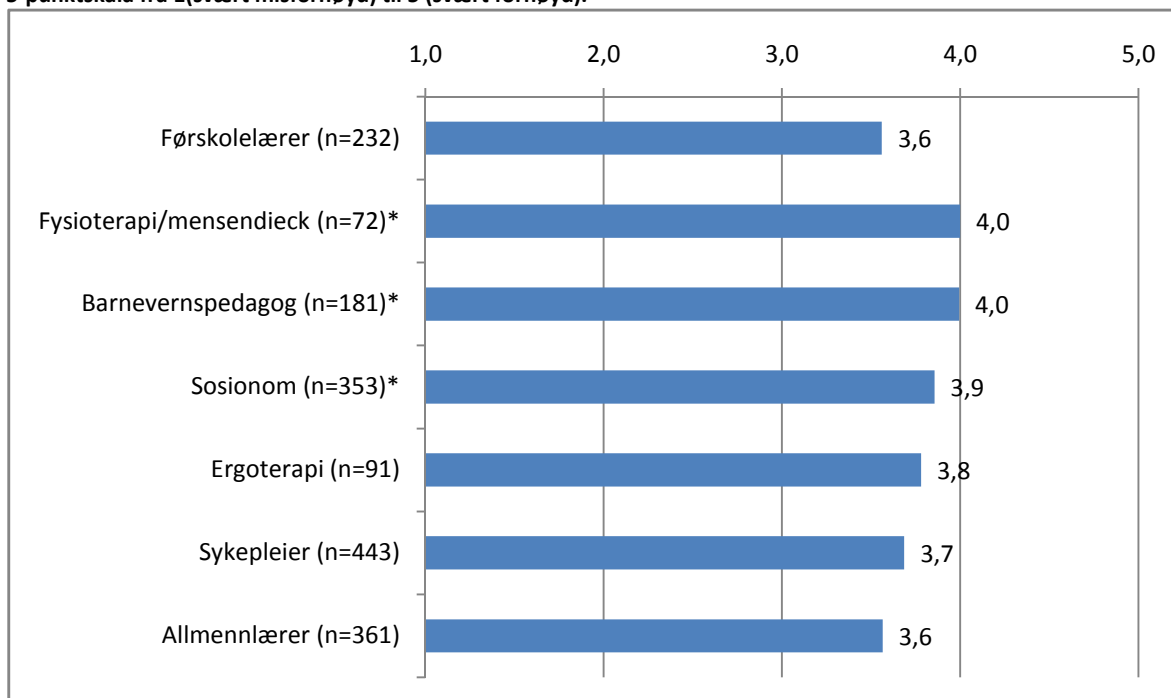

*=signifikant forskjellig fra førskolelærerstudentene ($p < 0,05$). Enveis variansanalyse (anova) med post-hoc test (bonferroni).

Førskolelærere ser ut til å være en av de mer fornøyde gruppene, signifikant mer fornøyd enn allmennlærerstudenter, fysioterapi-/mensendieckstudenter, sosionom og sykepleierstudenter, og noe mindre fornøyd enn barnevernspedagogene. Dette kan danne bakteppe for de mer inngående analysene i de senere kapitlene. Terum og Mastekaasa (2006) har vist at førskolelærere har en ganske høy total tilfredshet med studiet sitt sammenlignet med andre utdanningsgrupper og at gjennomsnittet på forskjellige læresteder ikke er veldig forskjellig for førskolelærerne. I dette arbeidet kommer det også frem at den store variasjonen ligger mellom individuelle studenter på samme utdanning, og ikke mellom utdanningssteder (80-90 prosent av variasjonen forklares av forskjeller mellom individer). Dette peker mot at mye av forskjellene i tallene som presenteres i denne rapporten bør undersøkes videre med et blikk på mekanismer på individnivå som kan være med på å belyse de øvrige resultatene.

I og med at praksis er en vesentlig del av førskolelærerstudiet, som i de fleste andre profesjonsutdanninger, er det interessant å se hvordan førskolelærerstudenter vurderer sin utdanning sammenlignet med andre utdanningsgrupper. Gjennomsnittet på et spørsmål om tilfredshet med praksisdelen av studiet er presentert i figur 2.

Figur 1.2 Gjennomsnitt på total tilfredshet med praksisdelen av studiene for førskolelærerstudenter, sammenlignet med barnevernspedagog-, ergoterapeut-, sosionom-, allmennlærer-, fysioterapi/mensendieck- og sykepleierstudenter. 5-punktskala fra 1 (svært misfornøyd) til 5 (svært fornøyd).

*=signifikant forskjellig fra førskolelærerstudentene ($p < 0,05$). Enveis variansanalyse (anova) med bonferroni post-hoc test.

Her er bildet litt annet enn når den totale tilfredsheten med studiet ble undersøkt. Førskolelærerne er i gjennomsnitt mindre tilfreds med praksisdelen studiet enn fysioterapeut-/mensendieckstudenter, barnevernspedagogstudenter og sosionomer, men skiller seg ikke fra ergoterapi-, sykepleier og allmennlærerstudenter. I kapittel 7 av rapporten kommer det også frem at førskolelærerne har et ønske om at praksis bør styrkes. Dette gir mening når man ser på den generelle tilfredsheten med praksisdelen av studiet hos førskolelærere sammenlignet med de andre gruppene. Men det er verdt å merke seg at ønsket om å styrke praksis ikke synes å medføre en lavere vurdering av teori og teoriundervisning. Det er mer nærliggende å se både studentenes ønske om å styrke praksis på bekostning av teoriundervisning i sammenheng med deres positive vurdering av praksisopplæring og veiledning i praksis.

1.3 Bakgrunnsinformasjon om StudData

Datamaterialet denne rapporten bygger på kommer fra StudData-undersøkelsen som gjennomføres og ledes av Senter for Profesjonsstudier ved Høgskolen i Oslo. StudData er en spørreundersøkelse der studenter ved 20 profesjonsutdanninger ved 11 høgskoler deltar og følges opp på fire ulike tidspunkt (faser). Disse fasene er starten av studiet, tredje året i studiet, tre år etter endt utdanning og 6 år etter endt utdanning. StudData inneholder fire kull som har startet sin utdanning til forskjellige tidspunkt (ulike panel).

Denne rapporten inneholder data fra fase 2 for panel 3. Det vil si førskolelærerstudenter, som var i sitt tredje og siste studieår, våren 2007.

1.4 Sammenligning mellom læresteder

Rapportens hovedanliggende er å sammenligne vurderinger gjort blant førskolelærerstudenter på fire ulike læresteder: Høgskolen i Oslo, Høgskolen i Bergen, Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Volda. Vurderingene ble gjort våren 2007, da studentene var i sitt tredje studieår. Det kan være problematisk å sammenligne lærestedene på grunn av ulikheter i utvalgenes størrelse. Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Volda har omkring 20 individer hver som er med i undersøkelsen. Det betyr at ett individ utgjør ca. 2 prosent, og det reiser spørsmål om høgskolene i Volda og Bodø i det hele tatt bør brukes i undersøkelsen. Resultater fra disse lærestedene er likevel tatt med, men må vurderes som usikre, og det manes til varsomhet i fortolkningen av resultatene. En følge av at utvalgene er små, er at det må tas med i betraktningen at kun relativt store avvik kan gi resultater som er statistisk signifikante. Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Bergen har større utvalg, noe som gjør at disse resultatene er sikrere. Det er også en usikkerhet knyttet til den noe lave svarprosenten ved høgskolene i Bergen, Oslo og Volda. En svarprosent rundt 50 prosent regnes imidlertid som akseptabel.

Tabell 1.1 Utvalgsstørrelse og svarprosent ved læresteder for førskolelærerutdanning.

	N	Svarprosent
Høgskolen i Bergen	98	49,2
Høgskolen i Oslo	92	54,8
Høgskolen i Bodø	24	75,0
Høgskolen i Volda	20	50,0

1.5 Svorskalaer og analysemetoder

StudData består i stor utstrekning av enten variabler med en fempunkts svorskala som strekker seg fra 1 til 5, der 1 og 5 er ytterpunkter på en skala, eller en sjupunktskala som strekker seg fra 1 til 7, der 1 og 7 er ytterpunktene. Ytterpunktene på skalaene kan for eksempel være ensbetydende med "helt enig" til "helt uenig". Eksempelet under er en fempunktskala.

Helt enig					Helt uenig
1	2	3	4	5	

Ved siden av skalaen er det oppstilt en kategori der studentene kan svare "vet ikke". Studenter som har svart "vet ikke" på et spørsmål er ikke tatt med i analysen på det enkelte spørsmålet.

I gjennomgangen av de forskjellige spørsmålene varieres det mellom å anvende gjennomsnitt og prosentandel. Flere steder der prosentandel analyseres, blir verdier i skalaene slått sammen for å forenkle fremstillingen. I eksempelet over ville forenklingen ha foregått på følgende måte: Svaralternativ 1 og 2 ville ha blitt slått sammen til en positiv kategori med merkelappen "enig". Det er først og fremst andelen som svarer at de er enig som blir analysert. Svaralternativ 3, 4 og 5 blir slått sammen til en negativ kategori med merkelappen "ikke enig", men denne kategorien blir ikke trukket

frem i like stor grad. Legg merke til at enkelte variabler har motsatt verdi, det vil si at de positive svaralternativene har nummer 4 og 5, og de negative har 1 og 2.

Alle forskjeller som omtales i denne rapporten er statistisk signifikante ($p < 0,05$), altså regner vi med at det er 95 prosent (eller større) sannsynlighet for at den påviste forskjellen er en reell forskjell og ikke skyldes tilfeldige variasjoner. Fordi noen av gruppene som inngår er ganske små, vil en del av figurene som presenteres kunne gi inntrykk av at det er forskjeller. Det vil imidlertid presiseres i teksten hvorvidt forskjellene er signifikante. Det er også oppgitt i tabeller og figurer om forskjellene er signifikante.

1.6 Rapportens oppbygging

I kapittel to blir studentenes bakgrunnsopplysninger undersøkt. Her blir studentene ved de forskjellige lærestedene sammenlignet i alder, om de har omsorg for barn, tidligere utdanning og tidligere arbeidserfaring.

I kapittel tre vurderes tre utsagn om hva studentene forestiller seg at de gjør om 10 år. Første utsagn tar opp om de tror de arbeider med noe annet enn de nå utdanner seg til. Deretter gjennomgås studentenes svar på påstandene om de ser for seg at de har fullført mastergrad og/eller har tatt annen videreutdanning

Kapittel fire er en gjennomgang av studentenes selvrapporterte studieadferd. Studieadferden analyseres på to måter. Først blir studentenes tidsbruk analysert, deretter gjennomgås studentenes studiestrategier. Under tidsbruk analyseres antall timer studentene oppgir at de bruker i uka på betalt arbeid, selvstendige studieaktiviteter og undervisning og andre organiserte studieaktiviteter. Under studiestrategi vurderes utsagn som enten kan kategoriseres som en aktiv studiestrategi eller pensum- og eksamensorientert studiestrategi.

I kapittel fem gjennomgås studentenes generelle vurderinger av utdanningen. Først undersøkes studentenes vurderinger av påstanden om de i løpet av studietiden har vurdert å slutte. Deretter ses det på studentens samlede vurdering av hvor fornøyd de er med utdanningen generelt og praksisdelen i studiet. Videre analyseres påstander der studentene tar stilling til om de ville ha valgt samme utdanning og samme lærested dersom de kunne valgt på nytt. Vi har også undersøkt om det er noen sammenheng mellom studentenes samlede vurdering av utdanningen og om de ville valgt henholdsvis samme utdanning og samme lærested hvis de skulle valgt på nytt.

Kapittel seks tar for seg studentenes vurderinger av undervisningen. Kapittelet er delt inn i fem deler: studentenes vurdering av forholdet til lærere, undervisningen, teori og praksis, forhold til forskning og til slutt forhold rundt studiene som sosialt miljø, arbeidsbelastning og utdanningens organisering og administrasjon.

Kapittel syv omhandler vurderinger av praksisdelen av studiet. Kapittelet er delt opp i fire deler: studentenes vurderinger av forberedelsene til praksis, veiledning og veiledere, sammenhengen mellom teori og praksis og avslutningsvis analyseres andre erfaringer fra praksistiden.

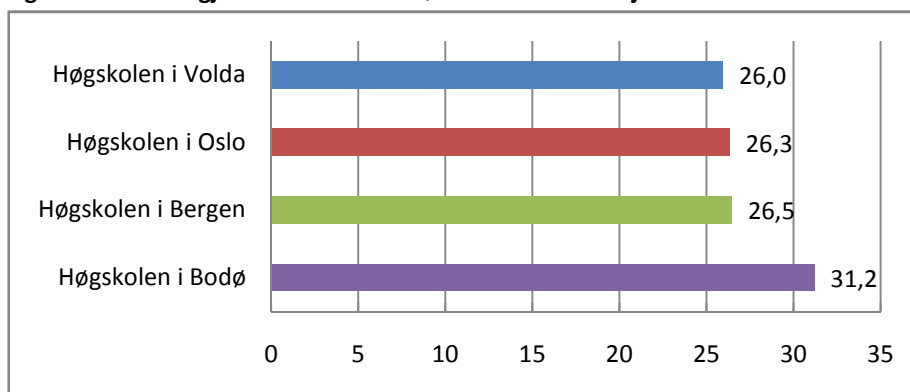
Kapittel ni omhandler kompetanse. Kapitlet er delt inn i tre områder. De tre områdene er teoretisk kompetanse, praktisk kompetanse og relasjonell kompetanse. Her analyseres studentenes vurderinger av i hvilken grad de mener å ha tilegnet seg ulike ferdigheter. I tillegg har de samme studentene vurdert i hvilken grad de mener disse ferdighetene bør vektlegges i studiet for at studentene skal være godt forberedt til det fremtidige yrkeslivet. Differansen mellom kunnskapen de oppgir at de har tilegnet seg og det som bør vektlegges brukes som en indikasjon på hvor godt studentene mener utdanningen har forberedt dem til det kommende arbeidslivet.

2. Bakgrunnsopplysninger

Førskolelærerstudentenes vurderinger av utdanningen kan være påvirket av en rekke ulike faktorer. I dette kapitlet gjennomgås enkelte bakgrunnsopplysninger om studentene. Dette gir leseren muligheten til et bredere perspektiv og mer nyanserte forklaringer på hvorfor studentene svarer som de gjør, og kan være et bakteppe for å lese analysene i de senere kapitlene. Bakgrunnsopplysningene som anvendes i denne rapporten er alder, om de har ansvar for barn og om de tidligere har vært ansatt i barnehage eller i utdanningssektoren. Opplysninger om utvalgsstørrelse står i kapittel 1 under "sammenligning mellom læresteder".

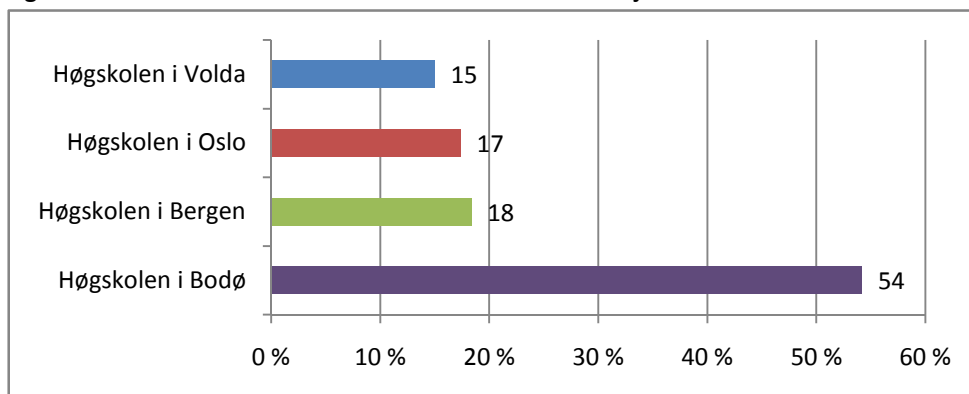
2.1 Alder

Figur 2.1.1 Aldersgjennomsnitt blant førskolelærere tredje studieår våren 2007

* Høgskolen i Bodø er forskjellig fra de andre lærestedene. Enveis variansanalyse (anova) med Bonferroni post-hoc test.

Figur 2.1.2 Andel førskolelærerstudenter over 30 år i tredje studieår våren 2007

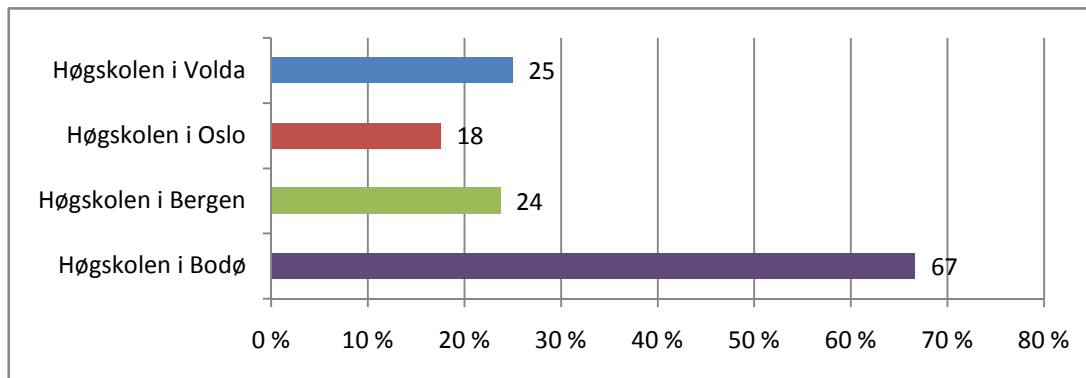
$P < 0,05$ (kjiqvadrat)

* Høgskolen i Bodø er signifikant forskjellig fra de andre lærestedene

Høgskolen i Bodø skiller seg fra de tre andre lærestedene ved å ha det høyeste aldersgjennomsnittet (31,2 år) blant førskolelærerstudenter (figur 2.1.1). Det er ingen forskjeller mellom de øvrige lærestedene. Medianen av studentenes alder ble også undersøkt, for å forsikre at det ikke var enkeltindivider som påvirket gjennomsnittene i en eller annen retning. Medianen i Bodø ligger på 32 år mens den ligger mellom 24 og 25 år ved de andre lærestedene. Videre undersøkelser (figur 2.1.2) viser at over halvparten av de spurte i Bodø er over 30 år, mens andelen studenter over 30 år på de andre lærestedene ligger mellom 15 og 18 prosent.

2.2 Omsorg for barn

Figur 2.2 Andel med omsorg for barn. Prosentandel blant tredjeårs førskolelærerstudenter våren 2007.

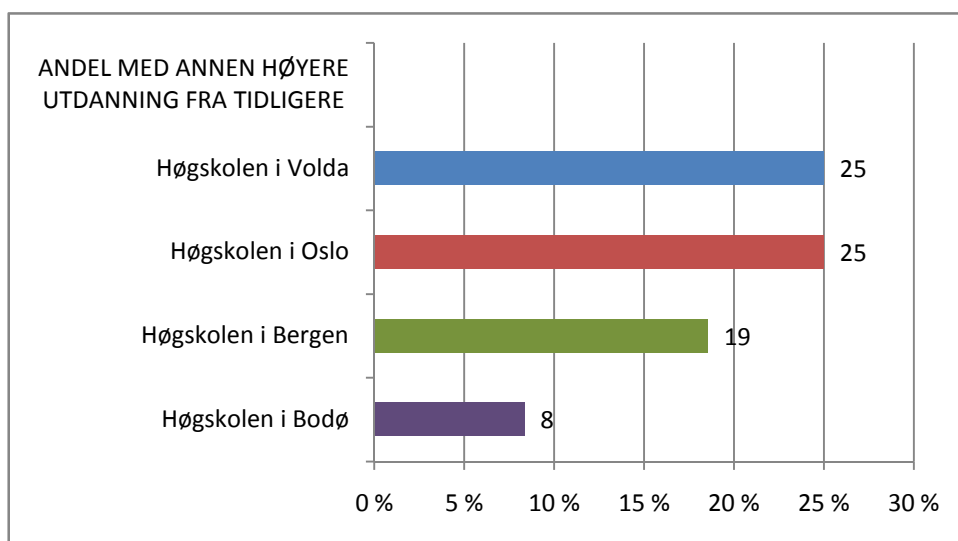
$p < 0,05$ (kjikvadrat)

* Høgskolen i Bodø er signifikant forskjellig fra de andre gruppene.

7 av 10 førskolelærerstudenter i Bodø oppgir at de har ansvar for barn (figur 2.2). Dette er en betydelig større andel enn det førskolelærerstudenter ved de andre tre læreplassene oppgir. Det ble ikke funnet noen forskjeller mellom de andre læreplassene.

2.3 Tidligere høyere utdanning

Figur 2.3. Prosentandel som har tatt annen høyere utdanning før de begynte på nåværende utdanning blant tredjeårs førskolelærerstudenter våren 2007.

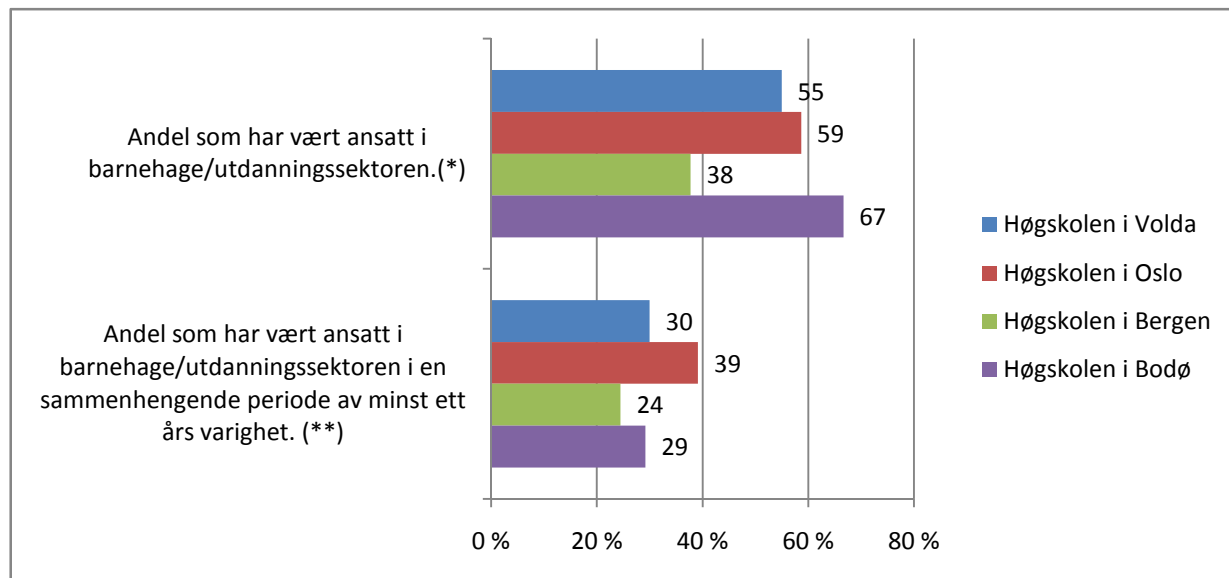

$P < 0,05$ (kjikvadrat)

På spørsmål om studentene hadde tatt annen høyere utdanning, det vil si annen høgskole-/universitetsutdanning, før de begynte på førskolelæreutdanningen (figur 2.3), svarte hver fjerde Oslo-student bekreftende på dette. Forskjellen til Bodø, der kun 8 prosent har tatt annen høyere utdanning, er ikke signifikant. Dette har en sammenheng med at utvalget i Bodø (N=24) er lite. Det er ingen forskjeller mellom lærestedene.

2.4 Tidligere arbeidserfaring

Figur 2.4. Prosentandel blant tredjeårs førskolelærerstudenter våren 2007 som har vært ansatt i barnehage/utdanningssektoren og andel som har vært ansatt i barnehage/utdanningssektoren i en sammenhengende periode av minst ett års varighet.

* $p < 0,05$ (kjikvadrat)

Høgskolen i Bergen er signifikant forskjellig fra Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Bodø.

** $P < 0,05$ (kjikvadrat)

Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Bergen er signifikant forskjellig.

På spørsmål om studentene har vært ansatt i barnehage/utdanningssektoren svarer nesten 7 av 10 studenter i Bodø og 3 av 5 studenter i Oslo bekreftende (figur 2.4). Disse andelene er signifikant større enn andelen studenter ved Høgskolen i Bergen som svarer det samme. Der svarer 4 av 10 bekreftende. I Volda oppgir 55 prosent at de har vært ansatt i barnehage/utdanningssektoren, men dette er ikke nok til å kunne være signifikant.

Forskjellene i figur 2.4 jevner seg ut etter at spørsmålet ble utvidet til å handle om studentene har vært ansatt i barnehage/utdanningssektoren i en sammenhengende periode av minst ett års varighet. Likevel ble det funnet signifikante forskjeller mellom førskolelærerstudenter ved Høgskolen i Bergen og Oslo. 4 av 10 av Oslo-studentene har vært ansatt sammenhengende i ett år, mens hver fjerde student i Bergen oppgir det samme.

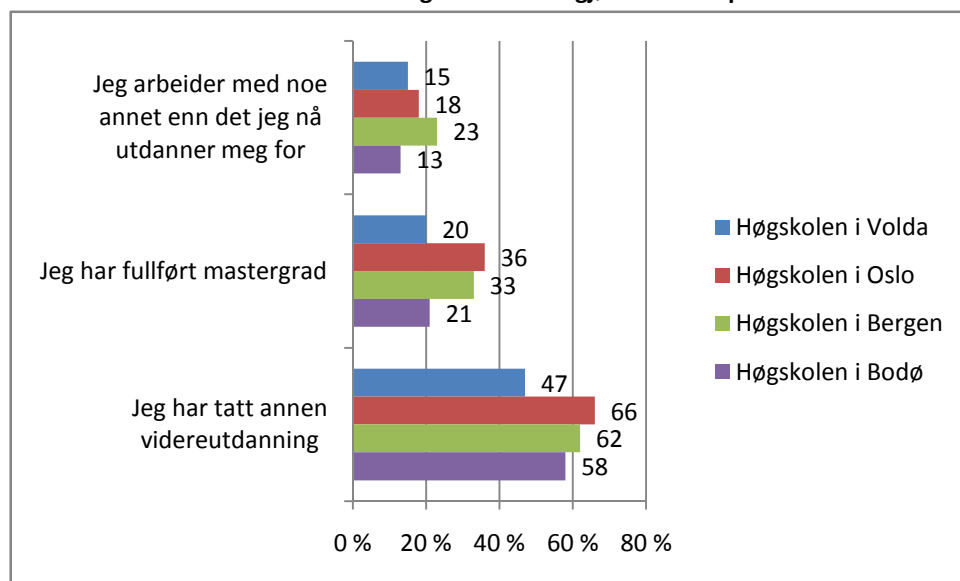
2.5 Samlet vurdering av bakgrunnsinformasjon.

Gjennomsnittsalderen til førskolelærerstudenter ved Høgskolen i Bodø er høyere enn førskolelærerstudenter ved de andre tre lærestedene. 4 av 10 blant studentene i Bergen har tidligere vært ansatt i en barnehage, mens 6 av 10 har vært det i Oslo og 7 av 10 har det samme i Bodø. På spørsmål om de har vært ansatt i barnehage i en sammenhengende periode av ett år, oppgir betydelig færre at de har det. Studenter ved Høgskolen i Oslo oppgir i større grad dette enn studenter ved Høgskolen i Bergen.

3. Om 10 år

I dette kapittelet har studentene blitt bedt om å vurdere ulike utsagn om hva de forestiller seg at de gjør om 10 år. Utsagnene studentene tar stilling til er om de ser for seg at de arbeider med noen annet enn det de nå tar en utdanning til, om de har tatt masteroppgave og om de har tatt annen videreutdanning. Til slutt blir svarene på utsagnet om de om 10 år arbeider med noe annet satt i en krysstabell med om de har tatt annen videreutdanning. Dette for å se hvor mange som utdanner seg for å fortsette i yrket eller ikke.

Tabell 3.1.2 Andel som mener at utsagn om hva de gjør om 10 år passer.

Det var ingen signifikante forskjeller mellom lærestedene. Rundt 2 av 10 førskolelærerstudenter tror de om 10 år arbeider med noe annet enn det de er utdannet til. 20-30 prosent tror de har fullført en mastergrad inne 10 år, mens over halvparten tror de har tatt annen videreutdanning innen den tid.

I og med at såpass stor andel av førskolelærerstudentene tror de innen 10 år har tatt annen videreutdanning (enn mastergrad), er det interessant å se hvor mange av disse som tror de arbeider med noe annet enn de har utdannet seg for. Slik kan det tegnes et bilde av om studentene ønsker å ta videreutdanning for å komme seg ut i annet arbeid eller for å utvikle seg innen profesjonen sin.

Tabell 3.1.2. Krysstabell over om førskolelærerstudenter om 10 år "har tatt annen videreutdanning" og "arbeider med noe annet enn det de har utdannet seg for". Prosent

		Jeg har tatt annen videreutdanning		Total:
		Passer	Passer ikke	
Jeg arbeider med noe annet enn det jeg nå utdanner meg for	Passer	17 %	2 %	19 %
	Passer ikke	45 %	36 %	81 %
	Total:	62 %	38 %	100 %

Tabell 3.1.2 viser at 45 prosent av førskolelærerstudentene tror de har tatt annen videreutdanning og svarer samtidig at utsagnet om at de arbeider med noe annet *ikke passer*. 17 prosent svarer at de tror de har tatt annen utdanning innen 10 år, men at de ikke jobber som førskolelærere. Det virker med andre ord som et klart flertall av de som har planer om å ta videreutdanning gjør dette for å fortsette som førskolelærere.

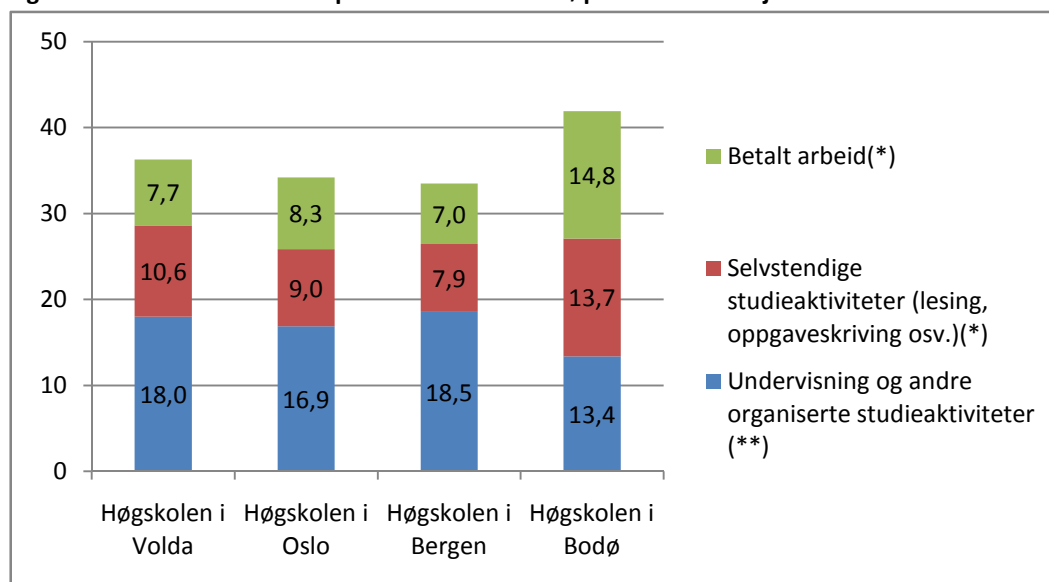
4. Studieadferd

Vi fokuserer her på to aspekter ved studieadferden. Første ser vi på studentenes gjennomsnittlige tidsbruk per uke på studierelaterte aktiviteter og betalt arbeid. Deretter belyses studentenes studiestrategier.

4.1 Tidsbruk

Høgskolen i Bodø skiller seg ut fra de andre lærestedene ved å ha studenter som oppgir å bruke minst tid på undervisning og andre organiserte studieaktiviteter og mest tid på selvstendige studieaktiviteter. Studentene i Bodø bruker i overkant av 13 timer i uka på undervisning og andre organiserte studieaktiviteter, noe som er mindre enn tidsbruken ved de andre lærestedene. Til gjengjeld bruker Bodø-studentene (14 timer) mer tid på selvstendig studieaktiviteter enn Høgskolen i Oslo (9 timer) og Bergen (8 timer). I tid brukt på studier samlet sett er det ingen forskjell mellom lærestedene.

Figur 4.1.1 Antall timer brukt på ulike aktiviteter i løpet av en uke. Gjennomsnitt.

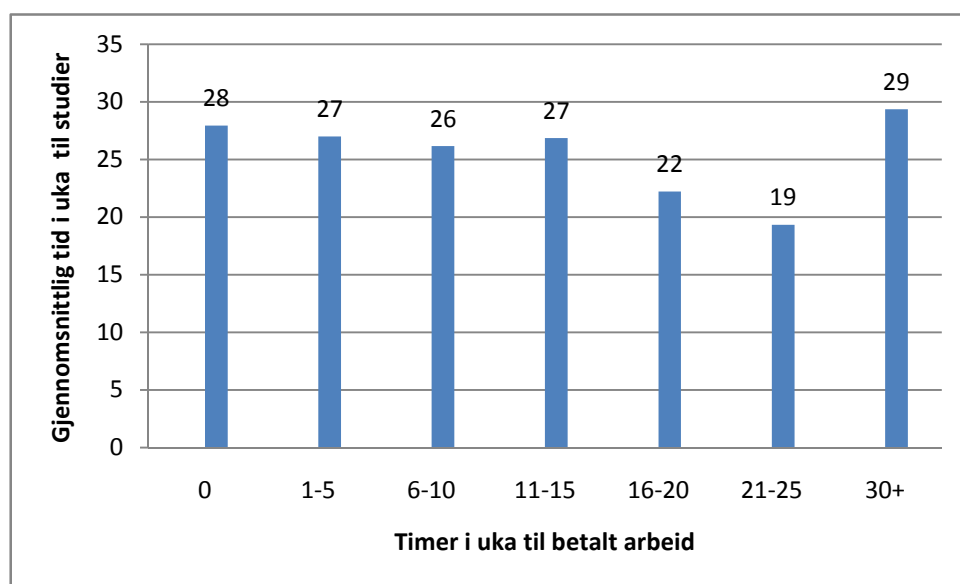
* Høgskolen i Bodø er signifikant forskjellig fra Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Bergen. Enveis variansanalyse (anova) med Bonferroni post-hoc test.

** Høgskolen i Bodø er signifikant forskjellig fra de andre tre lærestedene. Enveis variansanalyse (anova) med Bonferroni post-hoc test.

Alle gruppene bruker under 30 timer i uka på studiene, men med deltidsarbeid ved siden av, nærmer studentene ved alle høgskolene seg en full arbeidsuke. Studentene ved Høgskolen i Bodø skiller seg også her ut ved å ha en gjennomsnittlig uke med studier og deltidsarbeid på over 40 timer. Bodø skiller seg signifikant fra studenter ved Høgskolen i Oslo og Bergen ved å bruke mer tid på betalt arbeid. Videre undersøkelser viser at dette ikke nødvendigvis trenger å gå utover tidsbruken på studier. Figur 4.1.2 viser førskolelærerstudenters gjennomsnittlige tidsbruk på studier etter hvor mye tid de bruker på betalt arbeid i uka. Som det fremgår av figuren bruker ikke studentene mindre tid på studier selv om man har inntektsgivende arbeid ved siden av. Gjennomsnittet ligger ganske jevnt frem til studentene arbeider mer enn 15 timer. Da begynner tid på studier å synke. Litt overraskende

er det at de som bruker mer enn 30 timer på betalt arbeid er også de som bruker mest tid på studier. På grunn av få personer i de to siste kategoriene (11 personer) skal en være forsiktig med å legge for mye vekt på disse resultatene. Derfor kan få personer med ekstreme verdier gjøre store utslag. De andre kategoriene har flere individer og er følgelig mer sikre. Hovedtendensen er at utslagene av å ha betalt arbeid ved siden av er små i forhold til tidsbruk til studier. Dette bekreftes også av tidligere undersøkelser som har vist at deltidsarbeid har lite å si for studieintensiteten, mens man har funnet at det kan påvirke studieprogresjonen, altså at man blir forsinket i studieløpet (Aamodt, Hovdhaugen og Opheim 2006).

Figur 4.1.2 Førskolelærerstudenters gjennomsnittlige studietid etter timer til betalt arbeid.

4.2 Studiestrategi

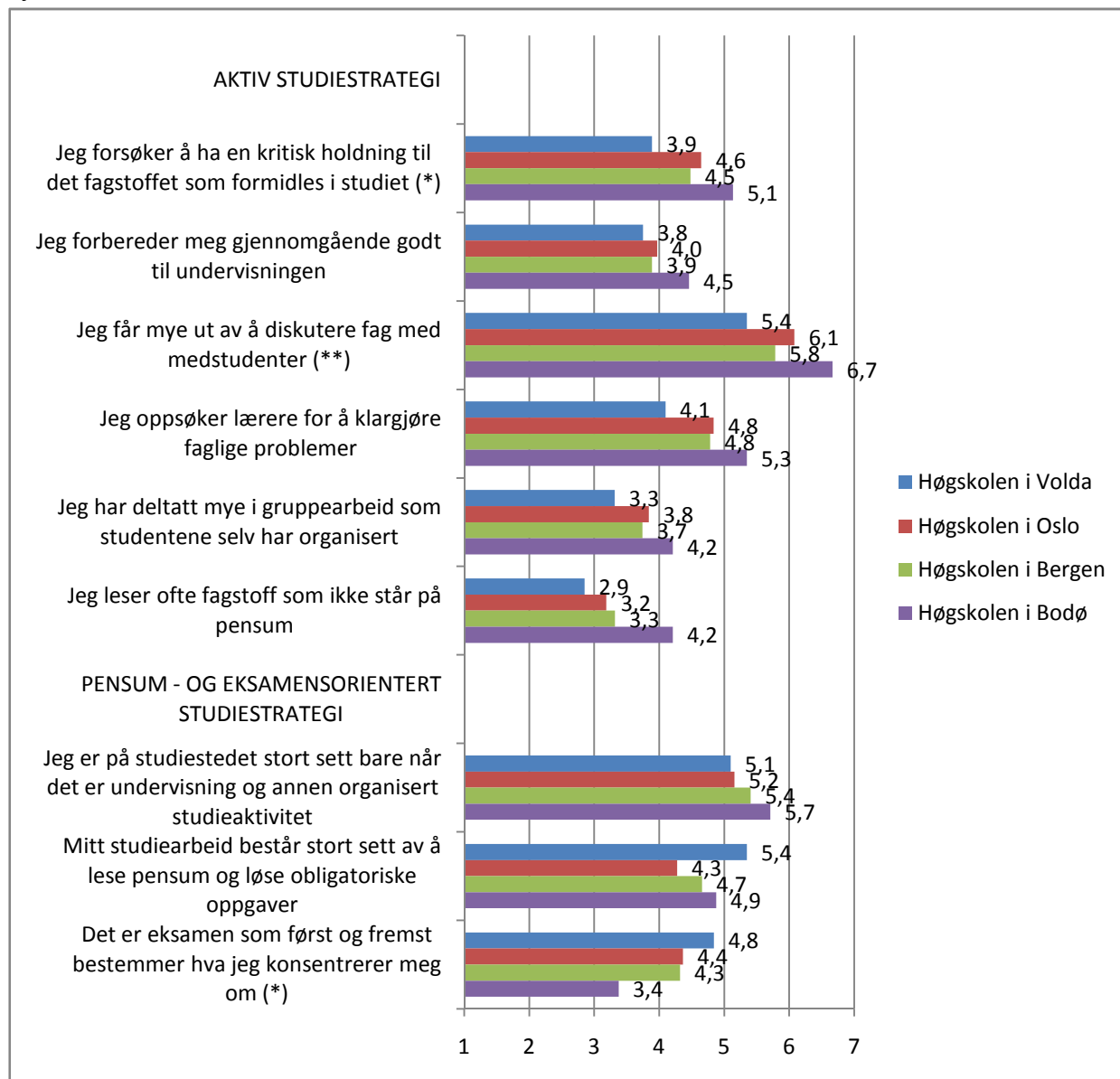
Studentene er også spurt om hva som kjennetegner ulike sider ved deres studiestrategier. Studentene ble bedt om å vurdere ni utsagn om hvordan de legger opp sitt studiearbeid på en syvpunktskala der 1 er "uenig" og 7 er "enig".

For å gjøre fremstillingen enklere er spørsmålene delt inn i to grupper. Første gruppe er *aktiv studiestrategi*. Den inneholder utsagn der studentene tar stilling til om de har en kritisk holdning til fagstoffet som formidles, om de forebereder seg godt til undervisningen, om de får mye ut av å diskutere fag med medstudenter, om de oppsøker lærere for å klargjøre faglige problemer, om de har deltatt på mye gruppearbeid som studentene selv har organisert og om de leser fagstoff som ikke står pensum.

Den andre gruppen kalles *pensum- og eksamensorientert*. Utsagnene i denne gruppen handler om studentene er på studiested stort sett bare når det er undervisning og organisert studieaktivitet, om studiearbeidet stort sett består av å lese pensum og løse obligatoriske oppgaver og om det først og fremst er eksamen som bestemmer hva studentene konsentrerer seg om.

Inndelingen er tidligere gjort av blant andre Hatlevik (2009), som vektlegger at en *aktiv studiestrategi* og *pensum- og eksamensorientert studiestrategi* ikke brukes som normative kategorier, men kun er ment å beskrive ulike måter studentene legger opp studiearbeidet på. Siden det er et mål i seg selv at studentene skal være aktive og selvstendige, kan denne kategorien gi mer positive assosiasjoner enn pensum- og eksamensorientert studiestrategi, men det er ikke hensikten i dette tilfellet. Det virker fornuftig at studentene er opptatt av å gjøre en god eksamen og oppfylle det studiet krever.

Fig 4.2. Vurdering av studiestrategi i tredje studieår, våren 2007, på syvpunktskala (1'Uenig til 7'Enig). Gjennomsnitt.

* Høgskolen i Volda og Høgskolen i Bodø er forskjellig.

** Høgskolen i Bodø er forskjellig fra Høgskolen i Volda og Høgskolen i Bergen.

Det kan virke som at studentene i Bodø har den mest aktive studiestrategien i forhold til de andre lærestedene. Selv om ikke alle resultatene er signifikante, ligger Høgskolen i Bodø gjennomgående over de andre. Blant annet oppgir en veldig stor andel av studentene i Bodø at de får mye ut av å

diskutere fag med medstudenter. I tillegg oppgir en større andel i Bodø enn ved de andre lærestedene, at de forsøker å ha en kritisk holdning til det fagstoffet som formidles i studiet.

I delen om pensum- og eksamensorientert studiestrategi, skiller også studentene i Bodø seg også ut ved å ha den største andelen som er uenig i at det er eksamen som først og fremst bestemmer hva de konsentrerer seg om.

4.2 Oppsummering studieatferd

Gjennomgående kan det virke som at førskolelærerstudentene ved Høgskolen i Bodø har en mer aktiv og mindre eksamensorientert studieadferd enn studenter ved de andre lærestedene. Denne tendensen styrkes om vi sammenligner disse resultatene med tidsbruken studentene oppgir at de bruker på studiene. Studentene ved Høgskolen i Bodø oppgir at de bruker mer tid på selvstendige studieaktiviteter, og mindre tid på undervisning og andre studieaktiviteter, enn studentene ved de andre lærestedene.

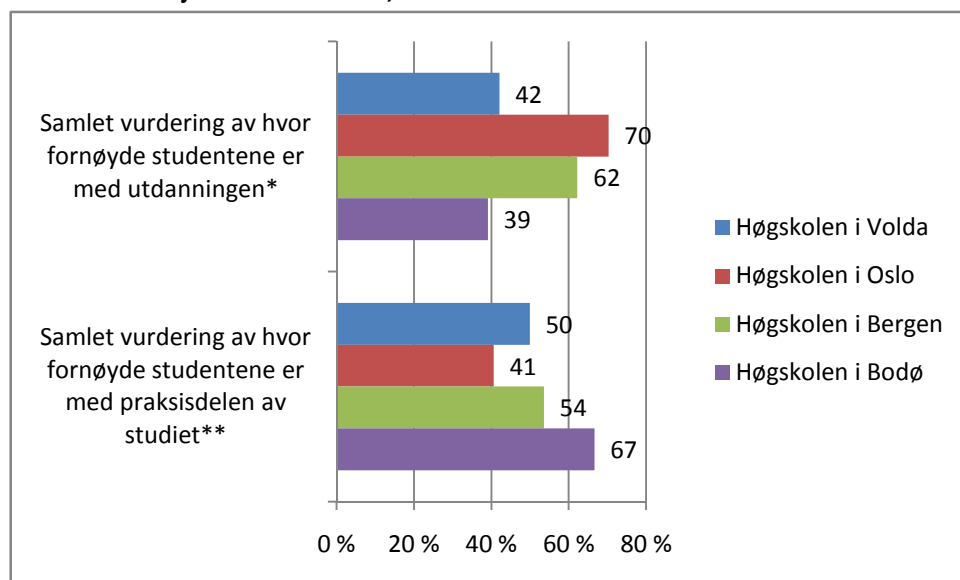
5. Generelle vurderinger av utdanningen

I dette kapitlet gjennomgås studentenes samlede vurdering av utdanning og lærested. Først har studentene svart på om de noen gang i løpet av studietiden har vurdert å slutte. Deretter ble studentene bedt om å gi en samlet vurdering av utdanningen og praksisdelen i utdanningen. Studentene er videre bedt om å vurdere om de ville ha valgt samme utdanning og samme lærested dersom det var mulig å gjøre valget på nytt. Samvariasjonen mellom studentenes tilfredshet og utdanningsvalg blir til slutt undersøkt for å se om det er noen sammenheng mellom dette.

5.1 Samlet vurdering av utdanning og praksisdelen

Førskolelærerstudenter blir stilt to spørsmål: "Hvis du i ettertid skulle gi en samlet vurdering av denne utdanningen, hvor fornøyd vil du da si at du er?" Og "hvor fornøyd er du med praksisdelen av studiet?". Først blir resultatene satt inn i en krysstabell. Deretter blir svar ved de forskjellige lærestedene sammenlignet.

Figur 5.1. Andel studenter som er fornøyd i en samlet vurdering av utdanningen og praksisdelen blant studenter i tredje året av studiene, våren 2007. Prosent.

* = $p < 0,05$ (kjikvadrat)

- Høgskolen i Oslo er signifikant forskjellig fra Høgskolen i Volda og Høgskolen i Bodø.

- Høgskolen i Bergen er signifikant forskjellig fra Høgskolen i Bodø.

** = $p < 0,05$ (kjikvadrat)

- Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Bodø er signifikant forskjellig.

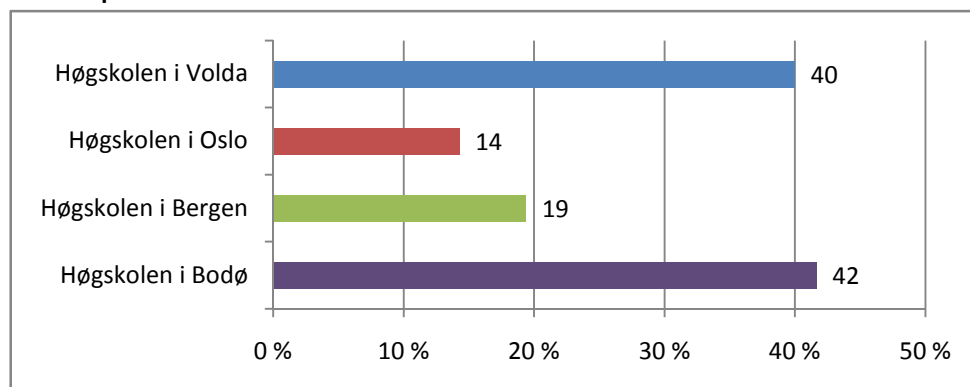
Figur 5.1 viser at 70 prosent av studentene ved Høgskolen i Oslo sier de ut fra en samlet vurdering er fornøyd med utdanningen. Det er en signifikant høyere andel enn hva tilfellet er blant studenter i Volda og Bodø, der under halvparten, 4 av 10, svarer det samme. I Bergen svarer 6 av 10 av førskolelærerstudentene at de er fornøyd. Det er signifikant forskjellig fra Høgskolen i Bodø. Det er interessant å merke seg noen sammenhenger hos Bodø-studentene som kan være med å påvirke hverandre. Studentene i Bodø oppgir at de bruker betydelig mer tid på selvstendige studieaktiviteter (figur 4.1.1) og betydelig mindre tid på undervisning og andre organiserte studieaktiviteter. I figur 4.2

kommer det frem at studentene i Bodø har en mer aktiv studiestrategi enn de øvrige studentene. Blant annet kommer det frem at studentene i Bodø i større grad enn de andre studentene får mye ut av å diskutere fag med medstudenter. Ser man dette opp mot figur 5.1, hvor andelen studenter som er fornøyd i en samlet vurdering av utdanningen er mindre i Bodø enn ved de andre lærestedene, oppstår det et spørsmål om antall timer organiserte studieaktiviteter og behovet for selvstendig studieaktivitet har betydning for studentenes syn på utdanningen.

I figur 5.1 blir det også gjort en vurdering av praksisdelen av studiet. Andelen fornøyde studenter ved Høgskolen i Bodø er betraktelig større enn hva tilfellet er i vurderingen av utdanningen ved samme lærested. Her svarer nesten 70 prosent at de er fornøyde. Det er signifikant forskjellig fra utvalget ved Høgskolen i Oslo, der 4 av 10 svarer det samme. Tendensen i Oslo går motsatt vei, der andelen som er fornøyd med praksisdelen er mindre enn andelen som er fornøyd i vurderingen av utdanningen. Noe av det samme svarmønsteret er det blant Bergen-studentene, men nedgangen er ikke like stor som i Oslo. Det er heller ingen signifikante forskjeller til noen av de andre lærestedene.

5.2 Om studentene har vurdert å slutte

Figur 5.2 Andel studenter som sier at utsagnet "Har du noen gang i løpet av studietiden alvorlig vurdert å slutte?" passer.

*= $p < 0,05$

* Høgskolen i Bodø er signifikant forskjellig fra Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Bergen.

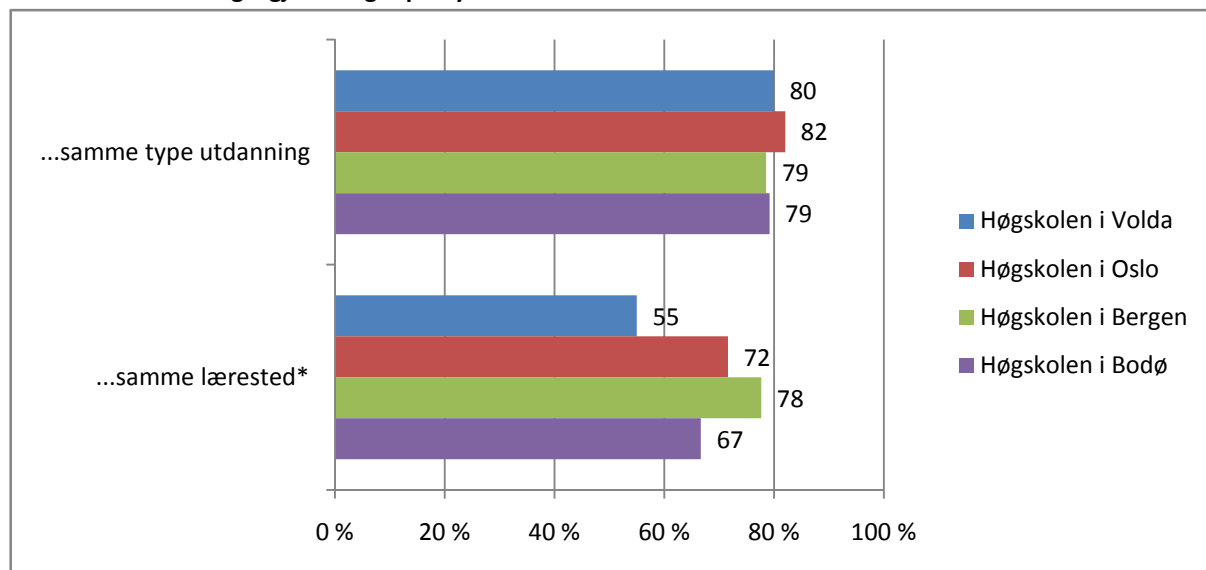
* Høgskolen i Volda er signifikant forskjellig fra Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Bergen.

I figur 5.2 sier 4 av 10 førskolelærerstudenter ved Høgskolen i Volda og Høgskolen i Bodø at de har alvorlig vurdert å slutte i løpet av studietiden. Det er en betydelig større andel enn ved Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Bergen, der henholdsvis 14 prosent og 19 prosent av studentene har svart det samme. Dette mønsteret bygger opp under tendensene i den samlede vurderingen av utdanningen (figur 5.1). Også der virker studentene i Oslo og Bergen mer fornøyd enn studentene i Volda og Bodø.

5.3 Utdanningsvalg

Studentene ble bedt om å vurdere utsagn om utdanningsvalg. Det blir gjort ved å vurdere to utsagn: "Tenk deg at det hadde vært mulig å gjøre om igjen det valget du foretok da du begynte på dette studiet. Hvor sannsynlig er det da at du ville ha valgt..." "... samme type utdanning?" og "... samme lærested?".

Tabell 5.3. Andel som svarer "sannsynlig" på at de ville ha valgt samme type utdanning og samme lærested dersom det var mulig å gjøre valget på nytt.

*= $p < 0,05$ (kvikvadrat)

- Høgskolen i Bergen og Høgskolen i Volda er signifikant forskjellig.

På spørsmål om førskolelærerstudentene ville ha valgt samme utdanning, finnes det ikke forskjeller mellom lærestedene (figur 5.3). Gjennomgående svarer 8 av 10 at de sannsynligvis ville ha gjort det, noe som kan karakteriseres som en meget stor andel.

Litt mer varierte svar er det når studentene skal vurdere om de ville ha valgt samme lærested. På Høgskolen i Volda svarer litt over halvparten at de sannsynligvis ville ha valgt det, mens nesten 8 av 10 svarer det samme i Bergen. Det er signifikante forskjeller mellom disse to lærestedene.

Etter de generelle opplysningene å dømme, kan det virke som en større andel av studentene i Volda enn ved de andre lærestedene ikke er fornøyd med utdanningen. Det virker likevel ikke som førskolelærerstudentene i Volda angrep på yrkesvalget, men heller er mindre fornøyd med lærestedet. Denne tendensen understøttes av tidligere resultater fra en studie av tredjeårs førskolelærerstudenter i 2004 (Frøseth & Caspersen 2008).

6. Vurdering av undervisningen

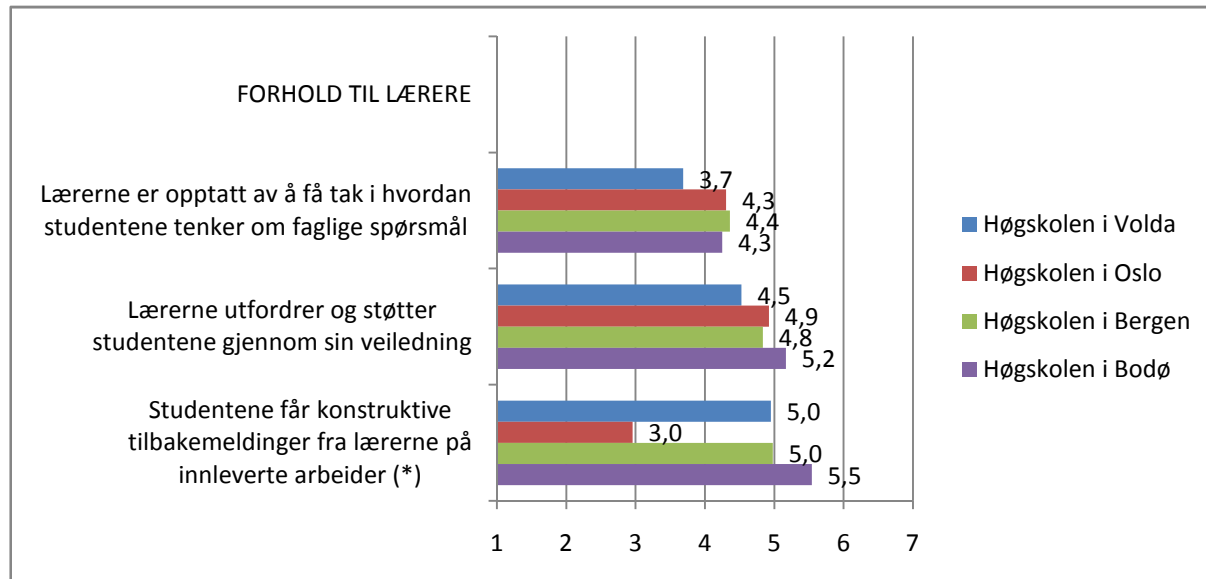
I dette kapittelet er analysene gjort på bakgrunn av vurdering av kvalitet knyttet til undervisning i studiet. Det ble presentert 26 utsagn på en syvpunktskala der 1 er "uenig" og 7 er "enig". Disse utsagnene er delt inn i syv underkategorier for å forenkle fremstillingen. De fire første kategoriene går direkte inn på undervisningen, mens de tre resterende tar for seg forhold rundt studiene.

Den første kategorien handler om studentenes forhold til lærerne. Kategori to omhandler vurdering av undervisningen. Tredje kategori tar opp utsagn om forholdet mellom teori og praksis i undervisningen. For det fjerde vurderes undervisningens tilnærming til forskning. De resterende tre kategoriene omhandler forhold *rundt* undervisningen, der det sosiale miljøet, arbeidsbelastning og organisering og administrasjon blir vurdert.

6.1 Forhold til lærere

Studentenes forhold til lærerne ble vurdert ut fra tre utsagn. Det første utsagnet omhandler studentenes opplevelse av om lærerne er opptatt av hva de tenker om faglige spørsmål. Det andre utsagnet handler om studentene opplever at lærerne utfordrer og støtter studenten gjennom sin veiledning. Til slutt ble studentene spurt om de opplevde å få konstruktive tilbakemeldinger fra lærerne på innleverte arbeider.

Figur 6.1.1. Vurdering av lærerne i tredje studieår våren 2007 på en syvpunktskala. (1'Uenig' til 7'Enig'). Gjennomsnitt.

* Høgskolen i Oslo er signifikant forskjellig fra de andre lærestedene. Enveis variansanalyse (anova) med Bonferroni post-hoc test.

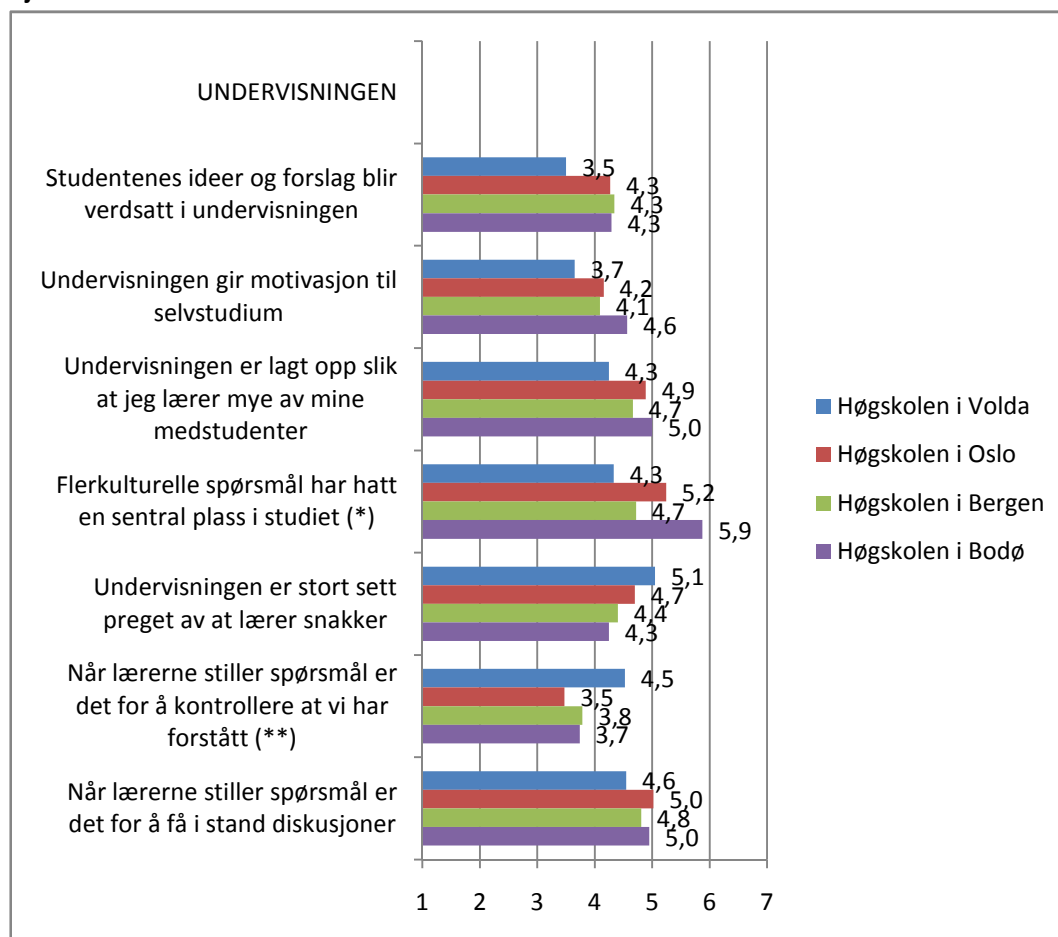
Figur 6.1.1. Det store flertallet av førskolelærerstudentene svarer at de verken er enig eller uenig i om lærerne er opptatt å få tak i hvordan studentene tenker om faglige spørsmål. Det samme gjelder vurderingen av om lærerne utfordrer og støtter studentene i veiledningen. På disse to utsagnene er det ingen signifikante forskjeller mellom lærestedene.

Når det gjelder konstruktive tilbakemeldinger fra lærere på innleverte oppgaver, er studentene på Høgskolen i Oslo signifikant mer uenig enn de andre lærestedene. Mens studentene på de andre lærestedene virker ganske enig i dette utsagnet, er studentene ved Høgskolen i Oslo ganske uenig. Hatlevik (2009) undersøker avgangsstudenter i førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Oslo ved ulike årstall. Hun finner at det er spesielt avgangsstudentene i Oslo våren 2007 som er noe uenig i at de får konstruktive tilbakemeldinger fra lærerne sammenlignet med de andre lærestedene. I 2003 hadde avgangsstudentene i førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Oslo omtrent samme gjennomsnitt som avgangsstudentene i Bergen.

6.2 Undervisningen

Syv utsagn blir i denne sammenhengen brukt til å vurdere undervisningen for førskolelærere. Disse utsagnene prøver å kartlegge om undervisningen vektlegger aktive studenter eller ikke, om undervisningen er preget av lærere som foreleser og i hvilken grad flerkulturelle spørsmål har plass i undervisningen.

Figur 6.2. Vurdering av undervisningen i tredje studieår på en syvpunktskala (1'Uenig til 7'Enig). Gjennomsnitt.

* Bodø er signifikant forskjellig fra Volda og Bergen

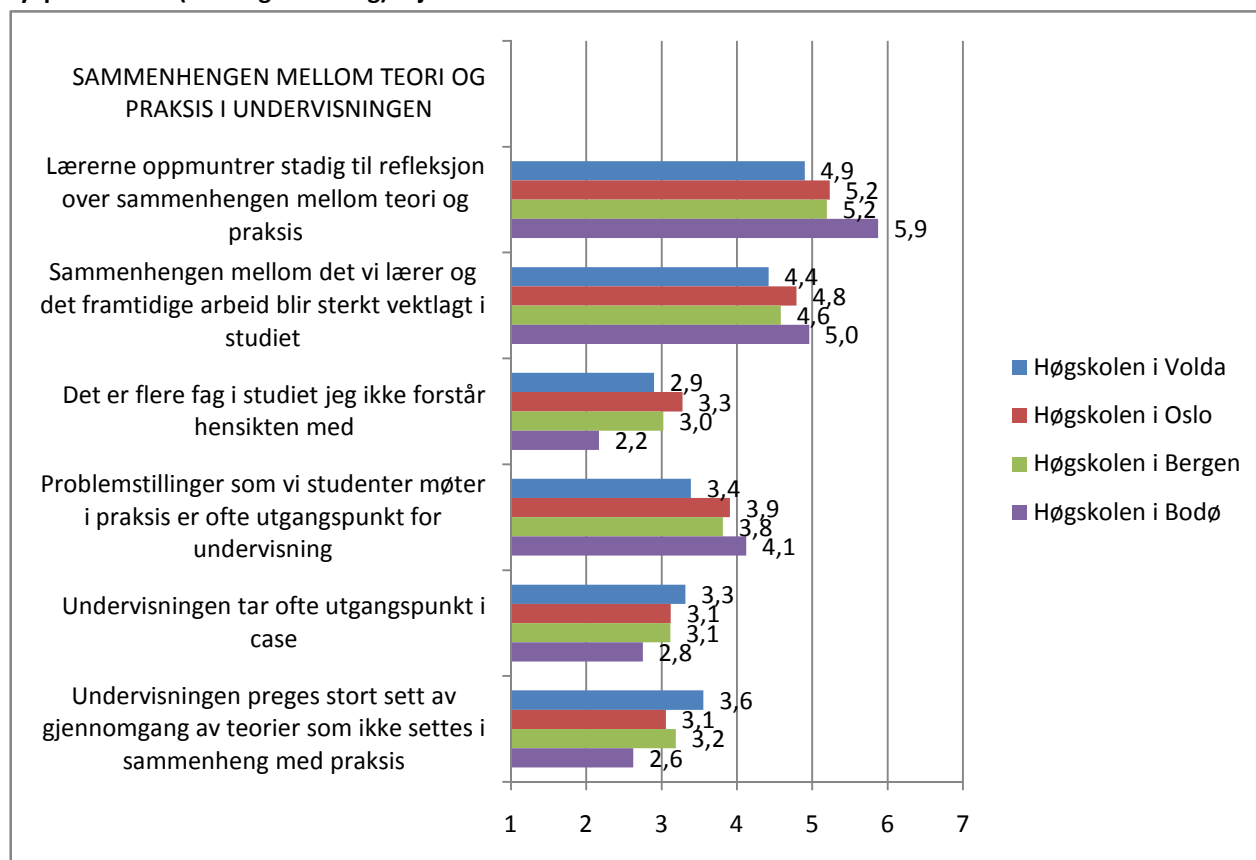
** Oslo og Volda er signifikant forskjellig. Enveis variansanalyse (anova) med Bonferroni post-hoc test.

I vurderingen av undervisningen er det ved to utsagn man finner forskjeller mellom lærestedene: Studentene i Bodø opplever i større grad at flerkulturelle spørsmål har en sentral plass i undervisningen enn studentene i Bergen og Volda (figur 6.2). På utsagnet "når lærerne stiller spørsmål er det for å kontrollere at vi har forstått" er studentene i Volda signifikant mer enig enn studentene i Oslo.

6.3 Teori og praksis

Forholdet mellom teori og praksis er en klassisk utfordring i profesjoner. I denne delen vurderer studentene utsagn om i hvilken grad undervisningen i utdanningen håndterer denne utfordringen. Det ble ikke funnet signifikante forskjeller mellom lærestedene på noen av utsagnene. Utsagnet som studentene gjennomsnittlig er mest enig i er at lærerne oppmuntrer til refleksjon over sammenhengen mellom teori og praksis. Det kan virke som at en spesielt stor andel av studentene i Bodø er enig i dette (5,9), men resultatet er likevel ikke signifikant forskjellig fra de andre lærestedene. Det kan også være verdt å merke seg at det lave gjennomsnittet blant studentene i Bodø har på utsagnet "det er flere fag i studiet de ikke forstår hensikten med" ikke er signifikant forskjellig fra resultatene ved de andre lærestedene. Alt i alt virker det som at førskolelærerstudentene vurderer det slik at sammenhengen mellom teori og praksis i undervisningen blir ivaretatt på en nokså god måte.

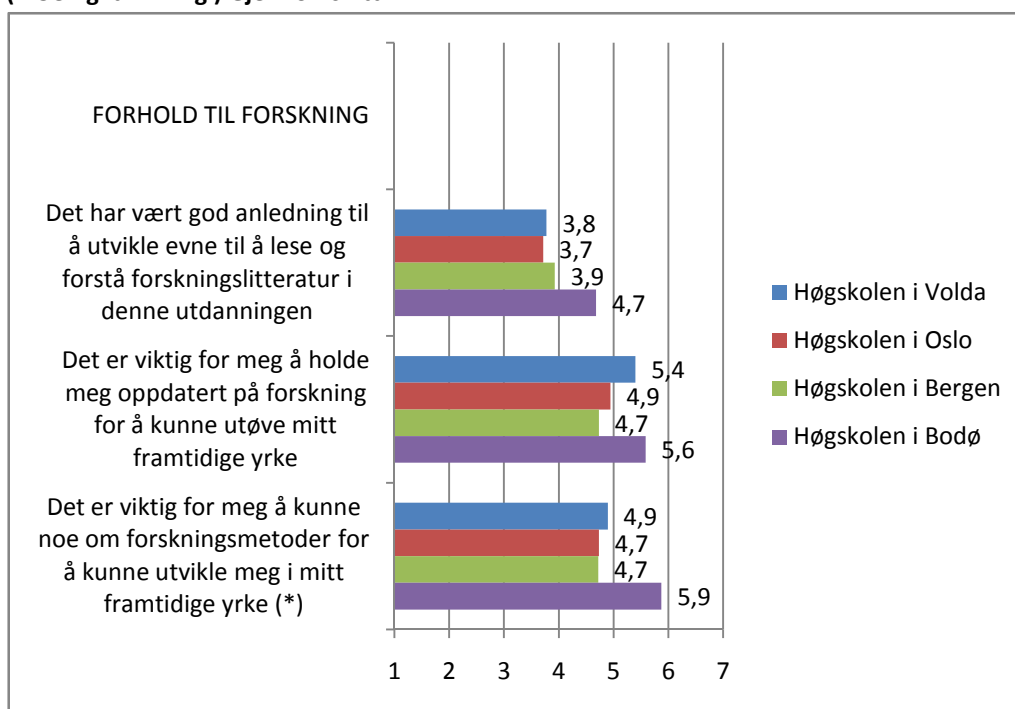
Figur 6.3. Vurdering av sammenhengen mellom teori og praksis i undervisningen i tredje studieår på en syvpunktskala. (1'Uenig' til 7'enig). Gjennomsnitt.

6.4 Forhold til forskning

Et kjennetegn på en profesjon kan være at kunnskapen slike yrker anvender i stor grad baserer seg på et vitenskapelig grunnlag (Smeby 2008). Utsagnene som omhandler studentenes forhold til forskning i denne analysen er om studentene i løpet av utdanningen har hatt ”anledning til å utvikle evne til å lese og forstå forskningslitteratur”. Om studentene opplever det som ”viktig å holde seg oppdatert på forskning for å kunne utøve det fremtidige yrket” og ”om det er viktig for studentene å kunne noe om forskningsmetoder for å kunne utvikle seg i det fremtidige yrket”.

Figur 6.4 Vurdering av studiets og studenters forhold til forskning i tredje studieår på en syvpunktskala. (1'Uenig' til 7'Enig') Gjennomsnitt.

* Bodø er signifikant forskjellig fra Oslo og Bergen. Enveis variansanalyse (anova) med Bonferroni post-hoc test.

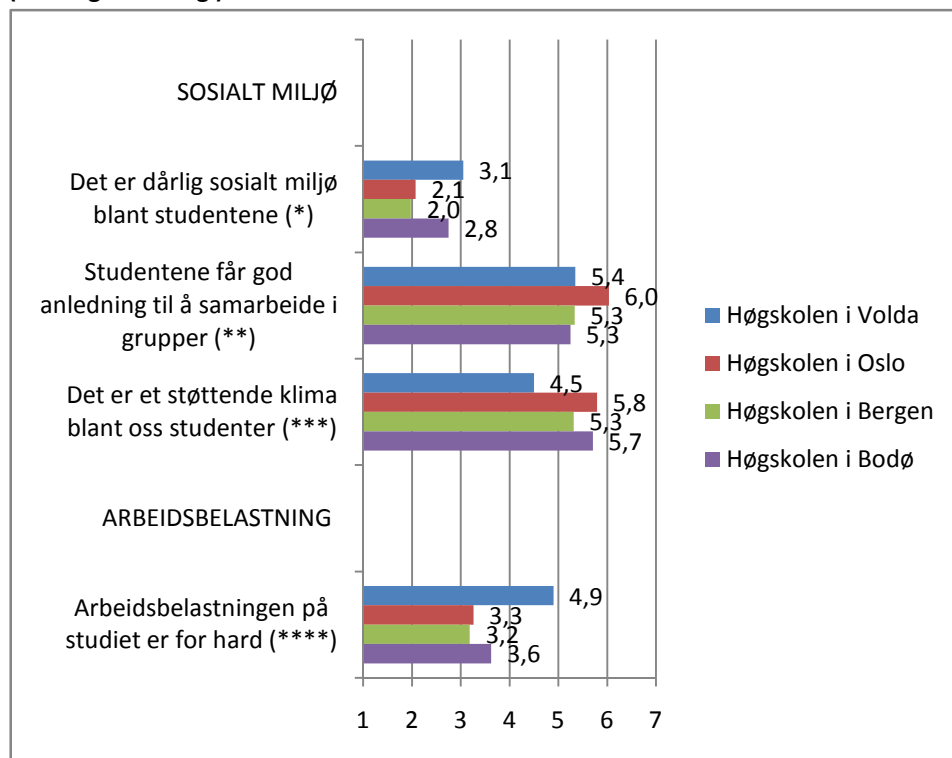
Figur 6.4 viser at førskolelærere gjennomgående verken er enig eller uenig i at det har vært god anledning i løpet av utdanningen til å utvikle evnene til å forstå forskningslitteratur. De er litt enig i at det er viktig å være oppdatert på forskning for å kunne utøve det fremtidige yrket. Det samme gjelder utsagnet om viktigheten av forskningsmetoder for å kunne utvikle seg i det fremtidige yrket. Her skiller likevel Høgskolen i Bodø seg ut ved å vektlegge dette i større grad enn Oslo og Bergen. Det kan synes som studentene ved Høgskolen i Bodø også i noe større grad er enig i de to øvrige utsagnene, men disse forskjellene er ikke statistisk signifikante.

6.4 Forhold rundt studiene

De resterende analysene i dette kapittelet omhandler forhold rundt studiene.

Førskolelærerstudentene ble bedt om å vurdere rammebetingelser som sosialt miljø, arbeidsbelastning og -organisering og administrasjon.

Figur 6.5. Vurdering av forhold rundt og tilknyttet studie i tredje studieår våren 2007 på en syvpunktskala (1'Uenig' til 7'Enig').

* Høgskolen i Volda og Høgskolen i Bergen er signifikant forskjellig

** Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Bergen er signifikant forskjellig

*** Høgskolen i Volda er signifikant forskjellig fra Høgskolen i Oslo og Høgskolen Bodø

**** Høgskolen i Volda er signifikant forskjellig fra de andre lærestedene. Enveis variansanalyse (anova) med Bonferroni post-hoc test.

Sosialt miljø

På utsagnet om det er dårlig sosialt miljø blant studentene, er studentene ved Høgskolen i Oslo og Bergen i noe større grad uenig i dette enn studenter ved Høgskolen i Volda. Studentene i Volda oppgir også i noe mindre grad enn studentene i Oslo og Bergen at det er støttende klima blant studentene. Førskolelærerstudentene i Oslo sier seg i noe større grad enig i at studentene får god anledning til å samarbeide i grupper enn førskolelærerstudentene ved Høgskolen i Bergen. Det virker som at de fleste førskolelærerstudentene opplever at de får anledning til å samarbeide i grupper. Ser man på disse spørsmål i sammenheng dannes et bilde av at studentene i Volda er noe mindre fornøyd med det sosiale miljøet sammenlignet med de andre lærestedene. Utvalget ved Høgskolen i Volda er imidlertid lite. Resultatet må derfor tolkes med en viss forsiktighet.

Arbeidsbelastning

Høgskolen i Volda skiller seg også ut på utsagnet om arbeidsbelastningen på studiet er for hard. Det er en klar høyere andel av studentene i Volda som er litt enig i utsagnet enn ved de andre lærestedene.

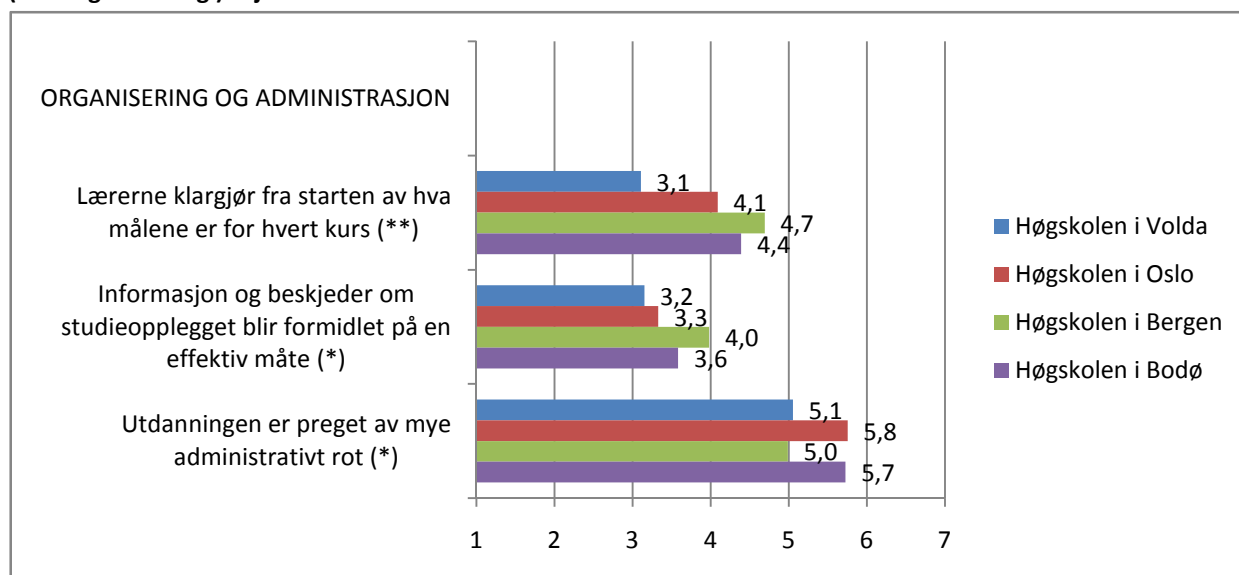
Organisering og administrasjon

I utsagnet "lærerne klargjør fra starten av hva målene er for hvert kurs", er studentene gjennomgående verken særlig enig eller uenig til dette, med unntak av Høgskolen i Volda, der resultatene tyder på at studentene er noe mer uenig (figur 6.6).

Når det gjelder påstanden om at informasjon og beskjeder om studieopplegget blir formidlet på en effektiv måte, svarer studentene i Bergen forskjellig fra Oslo-studentene. Studentene i Oslo er noe mer uenig i dette enn studentene ved Høgskolen i Bergen.

Det er et gjennomgående trekk at studentene på alle lærestedene opplever at utdanningen er preget av administrativt rot. Tydeligst er dette ved Høgskolen i Oslo. Studenter ved Høgskolen i Bergen er riktignok noe mindre enig i dette, men ligger likevel klart på siden som er enig.

Figur 6.6. Vurdering av organisering og administrasjon i tredje studieår våren 2007 på syvpunktskala (1'Uenig' til 7'Enig'). Gjennomsnitt.

* Oslo og Bergen er forskjellig

** Bergen og Volda er forskjellig. Enveis variansanalyse (anova) med Bonferroni post-hoc test.

6.5 Oppsummering undervisning

Førskolelærerstudenter er ganske tilfreds med forholdet til lærere. Unntaket er studenter ved Høgskolen i Oslo som i noe mindre grad er enig i at de "får du konstruktive tilbakemeldinger fra lærere på innleverte oppgaver". Det er spesielt med dette kullet (tredjeårsstudenter våren 2007) at resultatene viser dette. Tidligere år har førskolelærerstudenter i Oslo vært mer fornøyde.

I delen om undervisning virker det som at flerkulturelle spørsmål har større plass ved Høgskolen i Bodø. I Volda opplever studentene at lærerne ofte stiler spørsmål for å kontrollere at studentene har forstått.

Det var ingen signifikante forskjeller mellom lærestedene i vurderingen av sammenhengen mellom teori og praksis/fremtidig yrkesutøvelse i undervisningen. Det er et gjennomgående trekk at førskolelærerstudentene opplever at sammenhengen mellom teori og praksis i undervisningen blir ivaretatt på en nokså god måte.

Det virker som at førskolelærere er enig i at kjennskap til forskning er ønskelig og viktig for den fremtidige yrkesutøvelsen deres, men de er ikke like enig i at utdanningen har gitt dem anledning til å gå inn i forskningslitteraturen. Høgskolen i Bodø var gjennomgående mer enig i utsagn om studentenes forhold til forskning enn studenter ved de andre lærestedene.

Høgskolen i Volda skiller seg negativt ut i forhold til de andre lærestedene når det gjelder sosialt miljø. Volda-studentene mener også i større grad enn de andre førskolelærerstudentene at arbeidsbelastningen er for hard i utdanningen. Utvalget i Volda er lite, derfor må resultatene tolkes med en viss forsiktighet.

Førskolelærerstudenter ved alle lærestedene opplever at det er administrativt rot tilknyttet studiene. Dette gjelder spesielt Høgskolen i Oslo.

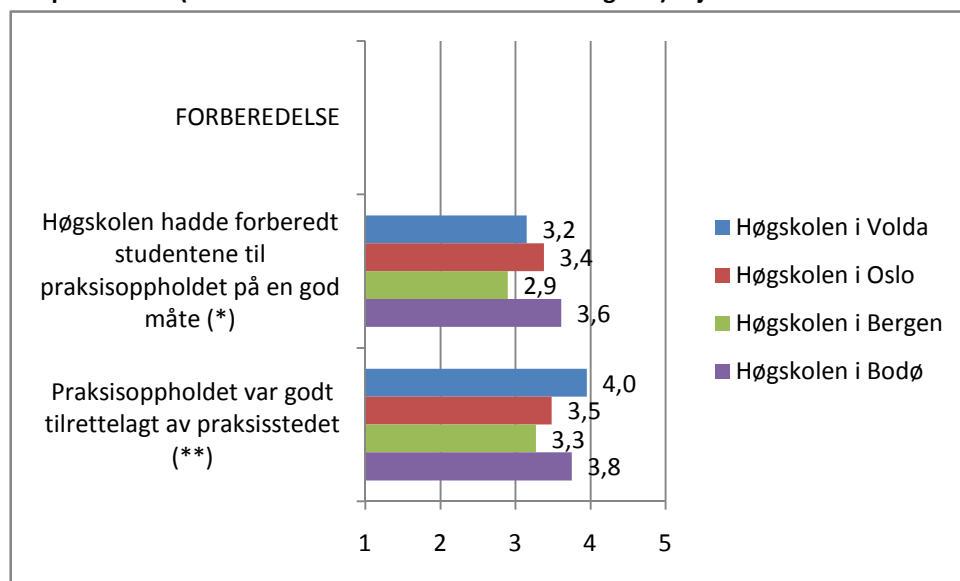
7. Vurdering av praksis

I dette kapitlet presenteres studentenes vurdering av praksisdelen av studiet. Studentene ble bedt om å vurdere ulike utsagn om praksisperiodene i utdanningen. 24 utsagn om praksis ble vurdert av studentene. Hvert utsagn ble vurdert ut fra en fempunktskala, der 1 er "ikke i det hele tatt" og 5 er "i svært stor grad". Gjennomsnittet i hver gruppe blir sammenlignet. I fremstillingen har vi skilt mellom "forberedelse til praksis", "veiledning og veiledere", "sammenhengen mellom teori og praksis i praksisopplæringen" og "andre erfaringer fra praksis".

7.1 Forberedelse til praksis

I forberedelse til praksis vurderer studentene to utsagn. Første utsagn handler om i hvilken grad høgskolene forbereder studenter til praksisoppholdet på en god måte. Det andre utsagnet vurderer studentene i hvilken grad praksisstedet har tilrettelagt oppholdet for studentene på en god måte.

Figur 7.1. Vurdering av forberedelsene av praksis for førskolelærere i sitt tredje studieår på en fempunktskala (1'Ikke i det hele tatt' til 5'I svært stor grad'). Gjennomsnitt.

* Oslo og Bergen er signifikant forskjellig

** Bodø og Bergen er signifikant forskjellig. Enveis variansanalyse (anova) med Bonferroni post-hoc test.

Gjennomgående synes det som studentene var noe mer fornøyd med hvordan praksisoppholdet var tilrettelagt på praksisstedene enn hvordan høgskolene hadde forberedt studentene til praksisperiodene. Det virker også som at førskolelærerstudentene ved Høgskolen i Bergen, i noe mindre grad enn andre førskolelærerstudenter i undersøkelsen, opplever at forarbeidet til praksisoppholdet er gjort på en god måte.

På utsagnet om hvorvidt høgskolene hadde forberedt studentene til praksisoppholdet på en god måte, er studentene ved Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Bodø noe mer enig i dette enn studentene

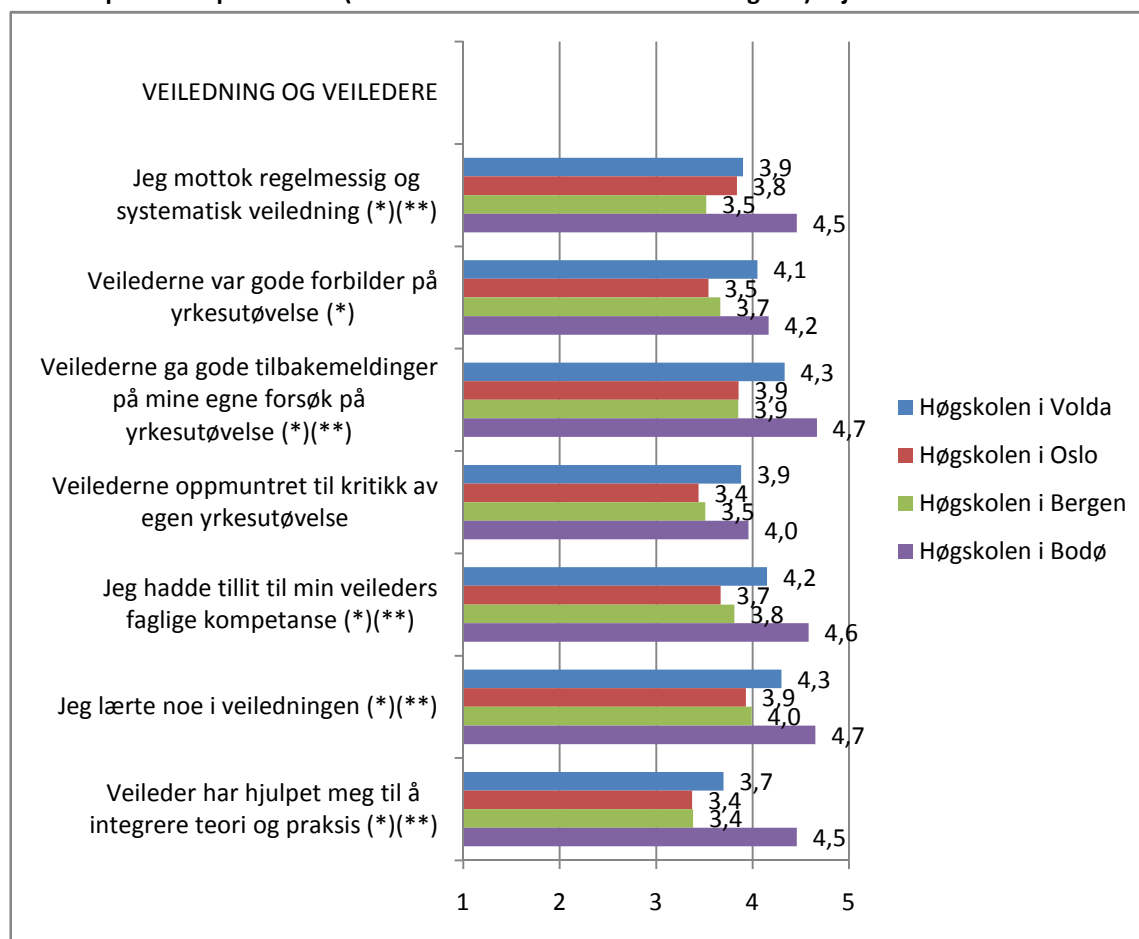
ved Høgskolen i Bergen. Høgskulen i Volda er ikke signifikant forskjellig fra noen av de andre lærestedene.

På utsagnet om praksisstedet hadde forberedt praksisoppholdet godt, svarte studenter ved Høgskolen i Volda at de i større grad var enig i dette sammenlignet med studenter fra Høgskolen i Bergen. Selv om Høgskolen i Volda skårer såpass mye høyere enn Høgskolen i Bergen på dette utsagnet, bør resultatene analyseres med forsiktighet, siden utvalget i Volda er lite.

7.2 Veiledning og veiledere

I denne delen blir syv utsagn om veiledning og veiledere under praksisoppholdet vurdert av studentene.

Figur 7.2. Vurdering av veiledning og veiledere tilknyttet praksis for førskolelærerstudenter i sitt tredje studieår på en fempunktsskala (1'Ikke i det hele tatt' til 5 svært stor grad'). Gjennomsnitt.

* Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Oslo er forskjellig

** Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Bergen er forskjellig. Enveis variansanalyse (anova) med Bonferroni post-hoc test.

I vurdering av veiledning og veiledere er førskolelærerne samlet sett ganske fornøyde. Studenter ved Høgskolen i Bodø kan kategoriseres som svært godt fornøyd. På spørsmål om studentene mottok regelmessig og systematisk veiledning, om veilederne ga gode tilbakemeldinger på studentens forsøk

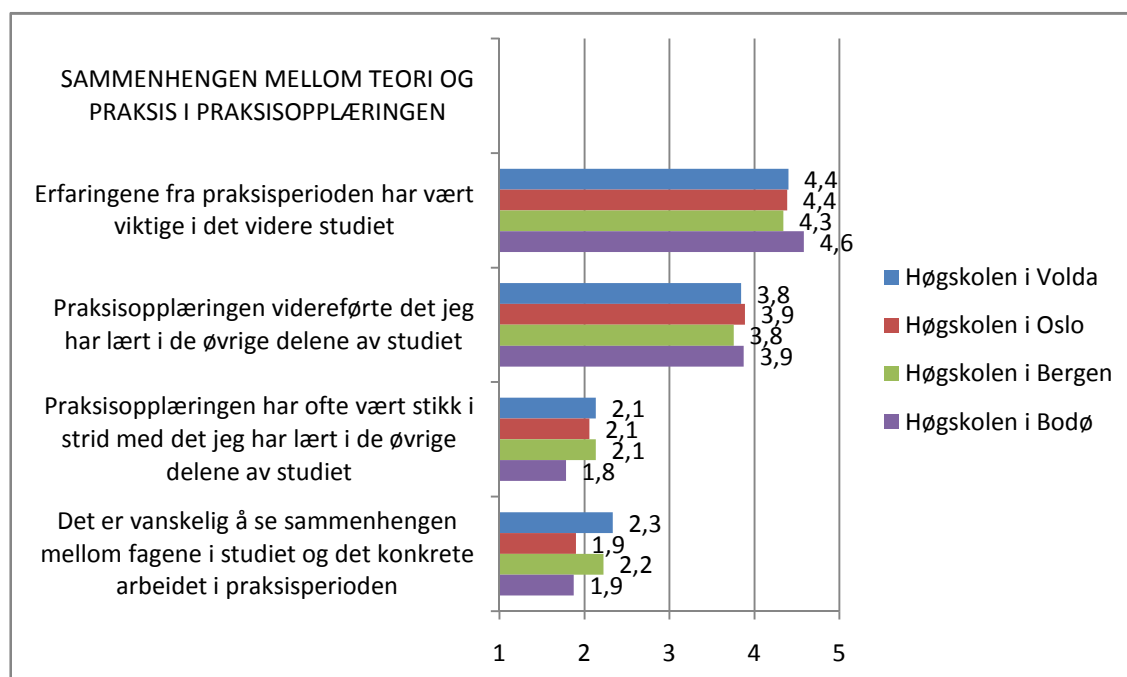
på yrkesutøvelse, om de hadde tillit til veilederes faglige kompetanse og om veileder hadde hjulpet til å integrere teori og praksis, ligger gjennomsnittet blant studenter ved Høgskolen i Bodø signifikant høyere enn ved Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Bergen. På utsagn om veilederne var gode forbilder på yrkesutøvelse, opplever studenter i Bodø dette i større grad enn studenter i Bergen.

7.3 Sammenhengen mellom teori og praksis i praksisopplæringen

I denne delen har studentene først vurdert 4 utsagn om i hvilken grad praksisoppholdet har bidratt til at studentene ser sammenhengen mellom teori og praksis. Her vurderer studentene i hvilken grad erfaringene fra praksisperioden har vært viktig i det videre studiet og praksisperioden har videreført det de lærer i studiet for øvrig. De to siste utsagnene er "negativt ladet" og omhandler hvorvidt praksisopplæringen har vært i strid med det som læres i de øvrige delene av studiet og om det er vanskelig å se sammenhengen mellom fagene i studiet og arbeidet i praksisperioden.

Videre i denne fremstillingen vurderer studentene den teoretiske kunnskapen som de lærer om det fremtidige yrket de skal inn i. Studentene får presentert 8 utsagn som blant annet handler om teoriundervisningen oppleves som motiverende, om dens relevans, og om den i større grad burde vært knyttet nærmere praksisfeltet.

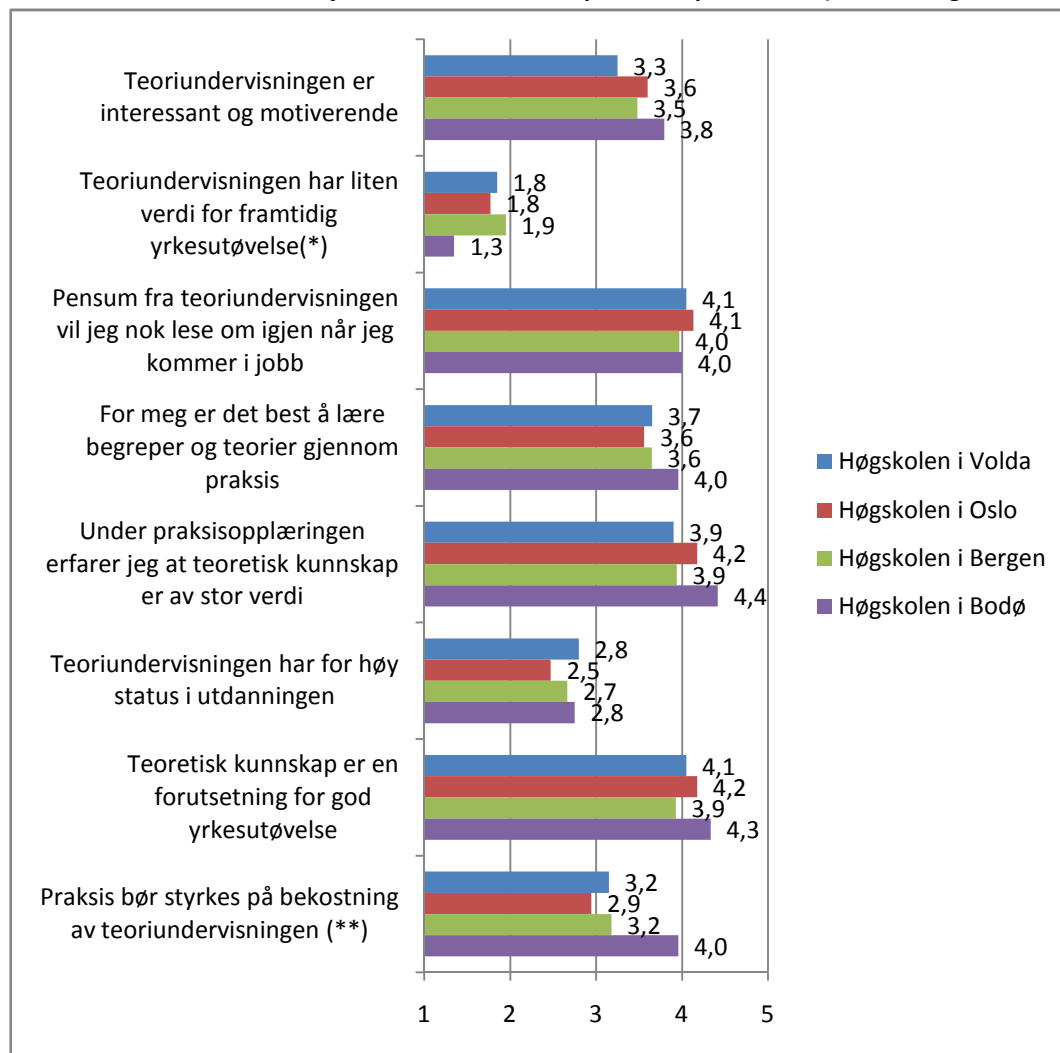
Figur 7.3.1. Vurdering av sammenhengen mellom teori og praksis tilknyttet praksisopplæringen i utdanningen på en fempunktsskala (1' Ikke i det hele tatt' til 5 'I svært stor grad'). Gjennomsnitt.

Det var ingen signifikante forskjeller mellom lærestedene i denne delen. Gjennomgående opplever en nokså stor andel av førskolelærerstudentene at det er en sammenhengen mellom teori og praksis tilknyttet praksisopplæringen.

En stor andel av førskolelærerstudentene vurderer erfaringer fra praksisperioden som svært viktig i studiet. På utsagnet om praksisopplæringen har videreført det studentene har lært i de øvrige delene av studiet, er de fleste noe enig, men andelen enige er ikke like stor som i utsagnet over. På spørsmål om praksisopplæringen har vært i strid med det de har lært i den øvrige delen av studiet, og om det er vanskelig å se sammenhengen mellom fagene studiet og det konkrete arbeidet i praksisperioden, opplever førskolelærerne dette i nokså liten grad.

Figur 7.3.2. Vurdering av utdanningens vekt på teoretisk kunnskap om yrkesfelt og yrkesrolle blant førskolelærerstudenter i tredje studieår våren 2007 på en fempunktskala (1' helt uenig' til 5' helt enig').

* Signifikante forskjeller mellom Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Bergen

** Signifikante forskjeller mellom Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Oslo. Enveis variansanalyse (anova) med Bonferroni post-hoc test.

Det virker som det er et gjennomgående trekk ved alle lærestedene at studentene verdsetter den teoretiske kunnskapen i utdanningen relativt høyt og at de har erfart dette i praksisopplæringen. Det er i liten grad forskjeller mellom lærestedene, men studentene ved Høgskolen i Bodø skiller seg noe ut ved å være i større grad uenig i at teoriundervisningen har liten verdi for fremtidig yrkesutøvelse, men samtidig er enig i at praksis bør styrkes på bekostning av teoriundervisningen.

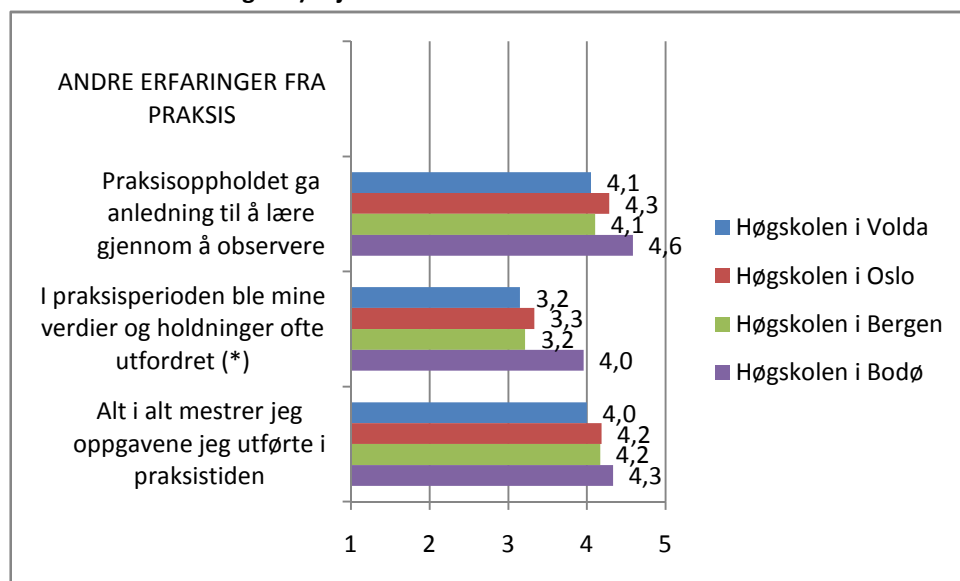
Det er gjennomgående for alle lærestedene at alle er relativt uenig i at teoriundervisningen har liten verdi for fremtidig yrkesutøvelse. Studentene ved alle lærestedene er samlet sett nokså enig i at den teoretiske kunnskapen i praksisopplæringen er av stor verdi og at teoretisk kunnskap er en forutsetning for god yrkesutøvelse. På spørsmål om teoriundervisningen har for høy status i utdanningen, er gruppene samlet sett litt mer uenig enn enig.

Det er interessant å merke seg at ønsket om å styrke praksis ikke synes å medføre en lavere vurdering av teori og teoriundervisning. Det er nærliggende å se studentenes ønske om å styrke praksis på bekostning av teoriundervisning i sammenheng med deres positive vurdering av praksisopplæring og veiledning i praksis.

7.4 Andre erfaringer fra praksis

Den fjerde og siste delen omhandler "andre erfaringer fra praksis", der andre utsagn som ikke passer inn i de første kategoriene blir plassert. Tre utsagn ble vurdert. I hvilken grad praksisoppholdet ga anledning til å lære gjennom å observere, i hvilken grad verdier og holdninger ble utfordret under praksisoppholdet og hvilken vanskelighetsgrad det er å se sammenhengen mellom fagene i studiet og det konkrete arbeidet i praksisperioden

Figur 7.4. Vurdering av erfaringer fra praksis for tredjeårsstudenter på en fempunktsskala (1'Ikke i det hele tatt' til 5'I svært stor grad'). Gjennomsnitt.

* Signifikante forskjeller mellom Høgskolen i Bergen og Høgskolen i Bodø. Enveis variansanalyse (anova) med Bonferroni post-hoc test.

Det kan virke som at førskolelærerstudenter i stor grad føler at de har anledning til å lære gjennom å observere i praksisperioden. Resultatene tyder også på at studentene alt i alt opplevde at de mestret oppgavene i praksisperioden godt. Når det gjelder utsagnet om utfordringen av verdier og holdninger i praksistiden, er gjennomsnittsskåren lavere enn når det gjelder de øvrige utsagnene. Høgskolen i Bodø (4,0) skiller seg ut ved å ha et høyere gjennomsnitt på dette utsagnet enn de øvrige høgskolene.

7.5 Oppsummering vurdering av praksis

Ut fra resultatene virker det som at studentene generelt opplever praksisperiodene som bedre forberedt fra praksisstedets side enn fra høgskolens side. Studentene ved Høgskolen i Bergen opplever at praksisoppholdet var mindre forberedt enn studentene ved de andre lærestedene. Førskolelærerstudentene ved Høgskolen i Bodø er særdeles fornøyd med veiledningen og veiledere tilknyttet praksisoppholdet. Dette samsvarer med at studentene i Bodø også ut fra en samlet vurdering gjennomgående er mer fornøyd med praksisdelen av studiet enn studentene ved de andre lærestedene.

8. Kompetanse

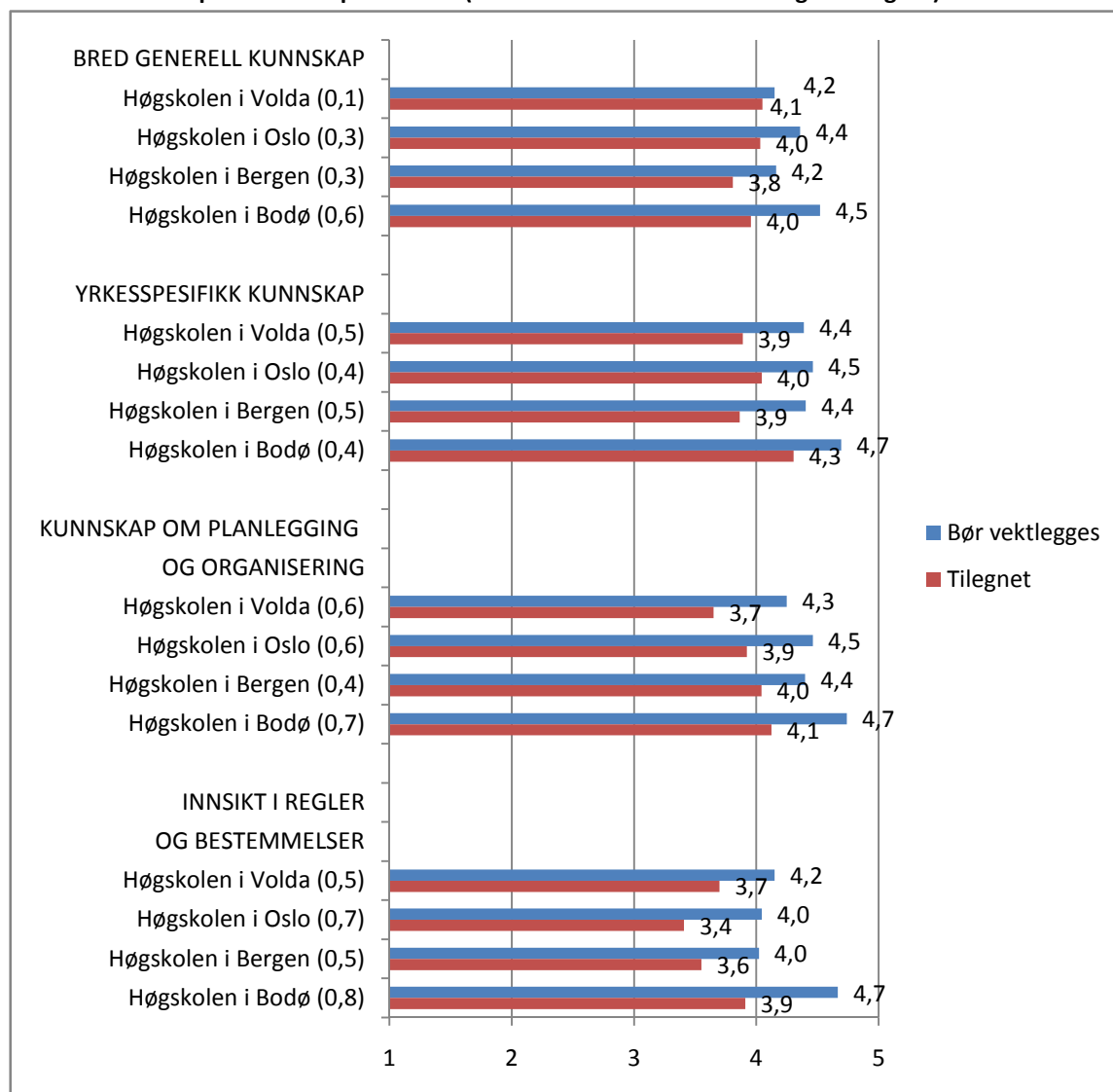
Studentene har tatt stilling til i hvilken grad ulike typer kunnskap og kompetanse bør vektlegges i utdanningen og i hvilken grad de har tilegnet seg dette gjennom utdanningen. Det er rimelig å anta at studenter på slutten av studiet har en relativ god oversikt over hva de har lært i løpet av utdanningen og ut fra erfaringer i profesjonsutdanningen har en formening om hva slags kompetanse de har behov for i arbeidslivet. Ut fra dette kommer en oversikt over hvilke kompetanseområder førskolelærerne mener er viktig i yrket sitt, i hvilken grad de har tilegnet seg dette gjennom utdanningen og til slutt kan differansen mellom disse måles. Denne differansen kan si noe om i hvilken grad utdanningen klarer å forberede studenter til det kommende arbeidslivet.

Møtet med arbeidslivet blir ofte av nyutdannede betegnet som et "praksissjokk" (Smeby 2008). Det er et gap mellom hva de opplever å ha lært seg gjennom utdanningen og hva arbeidslivet etterspør. Dette kan erfares stressende helt i starten av arbeidslivet. Smeby (2008) påpeker at de fleste profesjonsutdanninger ikke vil kunne forberede studenter fullt ut til yrkeslivet, noe må også læres i arbeidssituasjonen. Et gap mellom hva man har tilegnet seg i utdanningen og hva man opplever at arbeidslivet krever er vist for flere profesjoner i flere studier, blant annet Frøseth og Caspersen (2008), og underbygger påstanden om at det kan sees som et generelt trekk ved yrkesrettede utdanninger. Likevel kan man kanskje anta at det er et problem dersom avstanden mellom hva som kreves av de nyutdannede og hva de har tilegnet seg i utdanningen blir for stor. For å lette fremstillingen er ferdighetene og kompetansene delt inn tre områder. De tre områdene er teoretisk kompetanse, praktisk kompetanse og relasjonell kompetanse. Tredelingen er tidligere gjort i Smeby & Vågan (2007). Det ble der funnet svært få forskjeller mellom førskolelærerutdanningene. Skalaen går fra 1 "ikke i det hele tatt" til 5 "i svært stor grad".

8.1 Teoretisk kompetanse

Teoretisk kompetanse inneholder fire forskjellige ferdigheter. Det er "bred, generell kunnskap", "yrkesspesifikk kunnskap", "kunnskap om planlegging og organisering", og "innsikt i regler og bestemmelser".

Figur 8.1. Vurdering av i hvilken grad forskjellige kunnskaper og kompetanser bør vektlegges i studiet for at man skal bli en god medarbeider og i hvilken grad man har tilegnet seg dette gjennom høgskoleutdanningen. Differansen står i parentes². 5 punktskala (1'Ikke i det hele tatt' til 5'I meget stor grad)

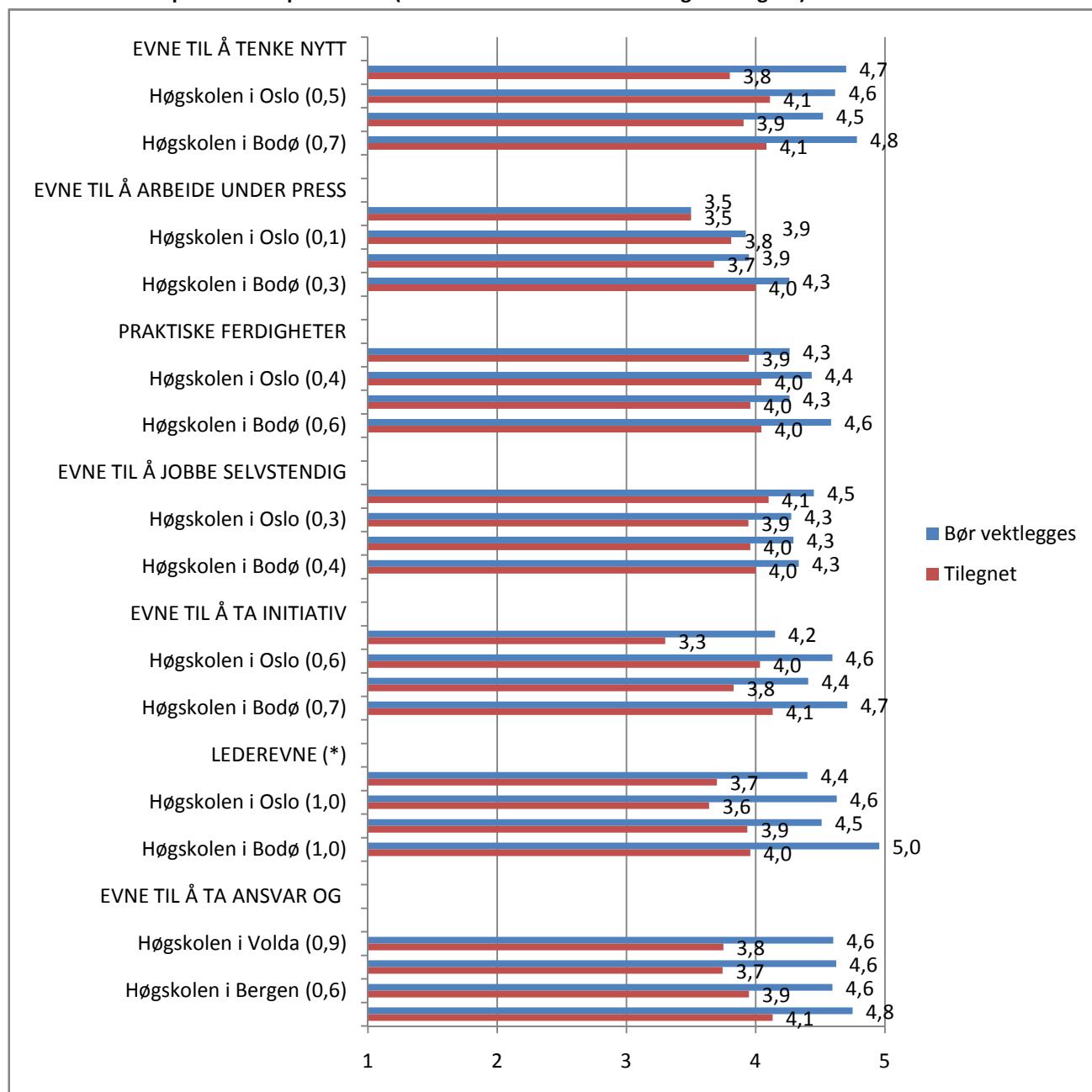
Det synes som at studentene ved alle lærestedene ser på teoretisk kompetanse som viktig i studiet. Det ble ikke funnet signifikante forskjeller mellom lærestedene, men det virker som studentene i Bodø og Oslo opplever at de ikke har tilegnet seg i stor nok grad innsikt i regler og bestemmelser. Ellers er gapet mellom hva studentene mener bør vektlegges i studiet og i hvilken grad de har tilegnet seg dette forholdsvis lite, og på nivå med hva man har funnet i studier av nyutdannede i andre profesjoner (Frøseth og Caspersen 2008).

² Differansen som er oppgitt i parentes avviker i enkelte tilfeller noe fra differansen mellom det som er oppgitt for "bør vektlegges" og "tilegnet". Grunnen til dette er at grafene i figuren inneholder alle som har svart, uavhengig av om de har svart på begge spørsmålene, mens differansen i parentes er beregnet på grunnlag av dem som har besvart begge spørsmålene.

8.2 Praktisk kompetanse

I delen av analysen som omhandler praktisk kompetanse er oppdelt i 7 ferdigheter. Det er evne til å tenke nytt, evne til å samarbeide under press, praktiske ferdigheter, evne til å jobbe selvstendig, evne til å ta initiativ, lederevne og evne til å ta ansvar og fatte beslutninger.

Figur 8.2. Vurdering av i hvilken grad forskjellige kunnskaper og kompetanser bør vektlegges i studiet for at man skal bli en god medarbeider og i hvilken grad man har tilegnet seg dette gjennom høgskoleutdanningen. Differansen står i parentes. 5 punktskala (1'ikke i det hele tatt' til 5'I meget stor grad).

* Differansen for studenter ved Høgskolen i Oslo er signifikant forskjellig fra differansen for studenter ved Høgskolen i Bergen. Enveis variansanalyse (anova) med Bonferroni post-hoc test.

Størst sprik finnes under lederevne og evne til å ta ansvar og fatte beslutninger.

Førskolelærerstudenter verdsetter disse ferdighetene høyt, samtidig som differansen på disse er store, noe som samsvarer med resultater fra tidligere studier basert på StudData (Sevatdal 2006). Under lederevne er det også en signifikant forskjell mellom studentene ved Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Bergen, der Oslo-studentene i mindre grad opplever at de har tilegnet seg kunnskap og kompetanse i forhold hva som bør vektlegges i studiene. Det er en gjennomgående stor differanse ved alle lærestedene. Det kan ha sammenheng med at det kan være vanskelig å lære lederevne og evne til å ta ansvar og fatte beslutninger i utdannelsen, ved at dette er evner som i større grad må komme gjennom erfaringer.

Under evne til å tenke nytt og evne til å ta initiativ er det også betydelige gap. Det er noe mer variasjon mellom lærestedene. Blant annet synes det som at Volda-studentene opplever et større gap enn de andre lærestedene, men disse forskjellene er ikke signifikante.

Det synes som om førskolelærerstudentene er nokså tilfreds med hva de har tilegnet seg av evner til å arbeide under press. De opplever også at kompetansen deres i nokså stor grad dekker det som kreves av evner til å jobbe selvstendig og praktiske ferdigheter.

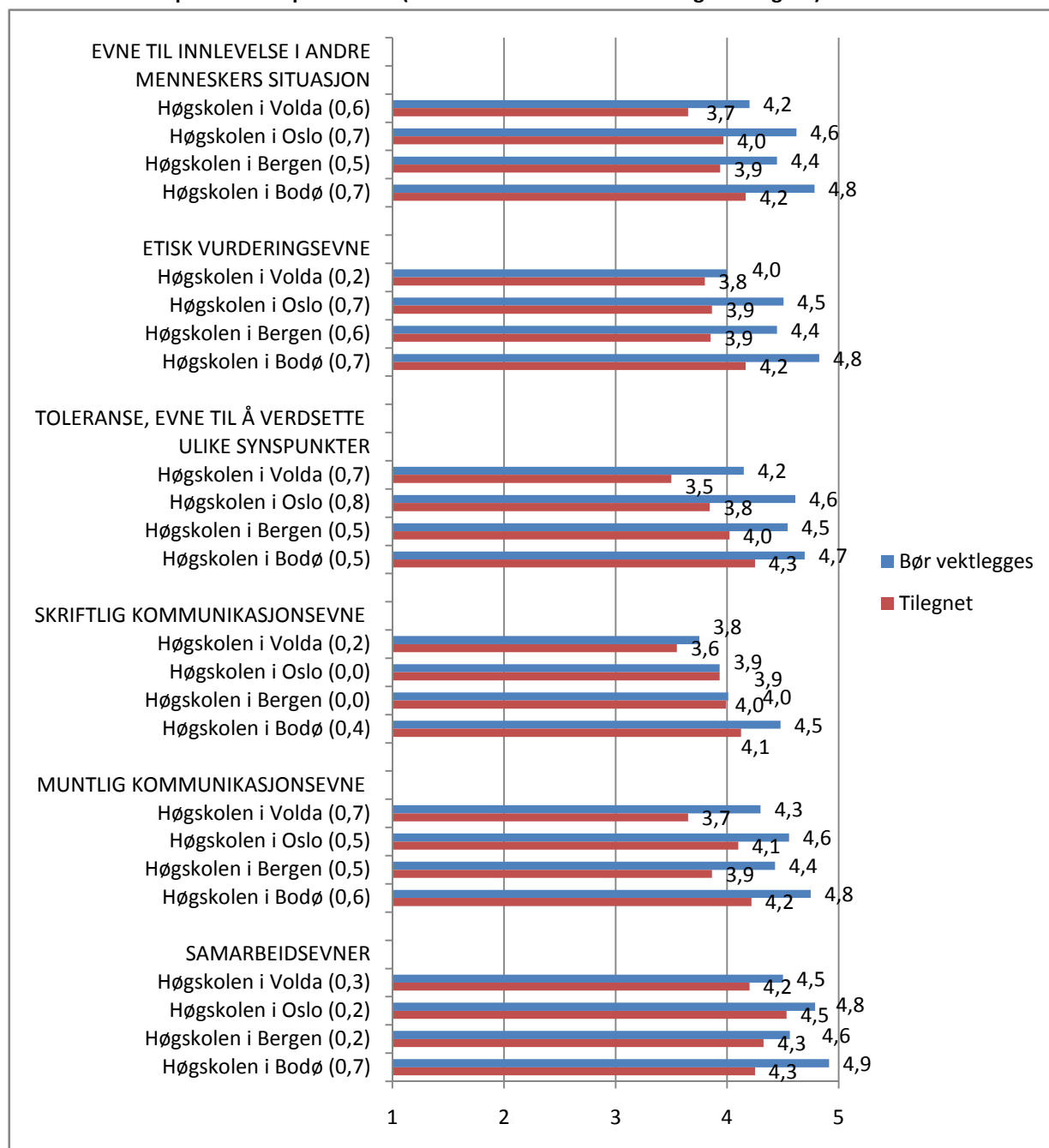
8.3 Relasjonell kompetanse

Delen av analysen som omhandler relasjonell kompetanse er oppdelt i 6 ferdigheter (figur 8.3). Det gjelder evne til innlevelse i andre menneskers situasjon, etisk vurderingsevne, toleranse evne til å verdsette ulike synspunkter, skriftlig kommunikasjonsevne, muntlig kommunikasjonsevne og samarbeidsevner.

Det ser ut som at studentene opplever å ha tilegnet seg mye relasjonell kompetanse i forhold til hva de mener bør vektlegges i utdanningen. Samtidig blir disse kompetansene høyt verdsatt. Tydeligst gjelder dette samarbeidsevner.

Det er gjennomgående at førskolelærerstudentene i stor grad opplever at de har god dekning når det gjelder skriftlig kommunikasjon, men dette kompetanseområdet synes studentene er minst viktig, sett i forhold til de øvrige relasjonelle kompetansene.

Figur 8.3. Vurdering av i hvilken grad forskjellige kunnskaper og kompetanser bør vektlegges i studiet for at man skal bli en god medarbeider og i hvilken grad man har tilegnet seg dette gjennom høgskoleutdanningen. Differansen står i parentes. 5 punktskala (1'Ikke i det hele tatt' til 5'I meget stor grad).

8.4 Oppsummering kompetanse

Under teoretisk kompetanse virker førskolelærerstudentene ganske fornøyde med hva de har lært i studiene og det var ingen forskjeller mellom lærestedene. Dette kompetanseområdet oppfatter også studentene som viktig i utdanningen.

Under praktisk kompetanse viser resultatene at førskolelærere har nokså store differanser på ferdighetene "lederevne" spesielt, men også "evne til å ta ansvar og fatte beslutninger", "evne til å tenke nytt" og "evne til å ta initiativ". På "lederevne" er differansen blant førskolelærerstudenter ved Høgskolen i Oslo betydelig høyere enn differansen blant førskolelærerstudenter ved Høgskolen i Bergen.

Resultatene under relasjonell kompetanse tyder på at studentene synes at også dette kompetanseområdet er viktig i utdanningen. Det virker som skriftlig kommunikasjonsevne er det kompetanseområdet i undersøkelsen studentene mener det er minst viktig å vektlegge i utdanningen.

Litteraturliste:

Frøseth, M. W. & Caspersen, J. (2008) Tilbakeblikk på utdanningen – Yrkesaktivitet, mestring av yrke, oppfølging i arbeidslivet og vurderingen av utdanningen. HiO-notat 2/2008. Oslo: Høgskolen i Oslo, Senter for profesjonsstudier

Hatlevik, I.K. R(2009) Avgangsstudenten: studentenes vurdering av undervisning, praksis, studieforhold, tilegnet kompetanse, studieatferd og fremtidig utdanning. HiO-notat 2/2009. Oslo: Høgskolen i Oslo, Senter for profesjonsstudier.

Rammeplan for Førskolelærerutdanningen. (2003). *Fastsatt 3. april 2003 av Utdannings- og forskningsdepartementet*,
http://www.regjeringen.no/upload/kilde/kd/pla/2006/0002/ddd/pdfv/217217-rammepl.foerskole.vasket.bm_opprettet_0704_ny.pdf

Sevatdal, H. (2006) Førskolelærerens ledelsesoppgaver: Nyutdannede førskolelæreres vurdering av krav i yrket og utbytte av utdanningen. HiO-hovedfagsrapport nr. 12. Oslo: Høgskolen i Oslo.

Smeby, J.C. (2008) Profesjon og utdanning. I : A. Molander & L.I. Terum (red.) *Profesjonsstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.

Smeby, Jens-Christian og Vågan Andre (2007): *Fra utdanning til arbeid*, i: Alsvåg, H. og Førland, O. (red) *Engasjement og læring*., Oslo: Akribe.

Terum, L. I., & Mastekaasa, A. (2006). Studenttilfredshet i profesjonsutdanningene. *Norsk pedagogisk tidsskrift*(3)

Aamodt, P. O., Hovdhaugen, E. og Opheim, V. (2006) *Den nye studiehverdagen. Evaluering av kvalitetsreformen*, Delrapport 6 . Oslo: Norges forskningsråd, Røkkansenteret, NIFU STEP.